

Fylkesmannen i Oppland

Utkast til forvaltningsplan

utvidelse av Ormtjernkampen nasjonalpark

**med tilgrensende landskapsvernområder og naturreservater
Verneplan Ormtjernkampen-Skaget**

Vedlegg til verneforslag

<p style="text-align: center;">Verneforslag og konsekvensutredning Utvidelse av Ormtjernkampen nasjonalpark med tilgrensende landskapsvernområder og naturreservater</p> <p style="text-align: center;">Verneplan Ormtjernkampen-Skaget Høring Utkast til forvaltningsplan</p>	<p>Rapportnr.: 9/09</p>
<p>Forfattere: Alexandra Abrahamson, Line Andersen, Kolbjørn Hoff</p>	<p>Dato: 04.08.09</p> <p>Faggruppe: Naturforvaltning</p>
<p>Prosjektansvarlig: Lars Eide</p>	<p>Område: Oppland fylke, kommunene Øystre Slidre, Nord-Aurdal, Etnedal, Nordre Land, Gausdal, Sør-Fron og Nord-Fron</p>
<p>Finansiering: Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen i Oppland</p>	<p>Antall sider: 67</p>
<p>Emneord: nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat, naturforvaltning, biologisk mangfold, kulturlandskap, skog, våtmark, kulturminne, stølsdrift/seterdrift, friluftsliv</p>	<p>ISSN-nummer: 0801-8367</p>
<p>Sammendrag: Dette utkastet til forvaltningsplan hører sammen med høringsforslag om utvidelse av Ormtjernkampen nasjonalpark med tilgrensende landskapsvernområder og naturreservater, se rapportnr. 7/09 og 8/09 i denne rapportserien.</p> <p>Hovedformålet med dette dokumentet er å utdype bestemmelsene i de foreslåtte verneforskriftene i høringsforslaget, del C. Det vil senere bli utarbeidet et oppdatert utkast til en forvaltningsplan som skal foreligge ved vernetidspunktet. Etter et evt. vedtak om vern vil dette utkastet bli sendt på høring slik at endelig forvaltningsplan kan vedtas så snart som mulig etter vernevedtaket.</p>	
<p>Referanse: Fylkesmannen i Oppland 2009. Verneforslag og konsekvensutredning, høring. Utvidelse av Ormtjernkampen nasjonalpark med tilgrensende landskapsvernområder og naturreservater. Utkast til forvaltningsplan. Rapportnr. 9/2009 67 s.</p>	

Fylkesmannen i Oppland
Miljøvernavdelingen

Kontoradresse
Statens Hus, Storgt. 170
2615 Lillehammer

Postadresse
Serviceboks
2626 Lillehammer

Elektronisk post
postmottak@fmop.no

Internet
www.fmop.no

Telefon   **Telefaks**
61 26 60 00   61 26 61 67

Fremside: Storfe i Gausdal Vestfjell. Foto: Kjølvi Falklev

Innhold

1. Innledning	7
2. Områdebeskrivelse	9
2.1 Generelt.....	9
2.2 Natur- og kulturgrunnlag	9
2.2.1 Landskap og geologi.....	9
2.2.2 Klima.....	9
2.2.3 Naturtyper.....	9
2.2.4 Planteliv	9
2.2.5 Dyreliv.....	10
2.2.6 Kulturminne og kulturmiljø.....	10
2.3 Strategier for forvaltningen	11
2.3.1 Retningslinjer.....	11
2.3.2 Mål og utfordringer.....	12
3. Brukerinteresser	15
3.1 Jordbruk og skogbruk.....	15
3.1.1 Utfordringer og mål	16
3.1.2 Retningslinjer.....	16
3.1.3 Tiltak.....	23
3.2 Reindrift	25
3.2.1 Utfordringer og mål	25
3.2.2 Retningslinjer.....	25
3.2.3 Tiltak.....	27
3.3 Friluftsliv og reiseliv	29
3.3.1 Utfordringer og mål	30
3.3.2 Retningslinjer.....	30
3.3.3 Tiltak.....	35
3.4 Jakt og fiske.....	37
3.4.1 Utfordringer og mål	37
3.4.2 Retningslinjer.....	37
3.4.3 Tiltak.....	41
3.5 Hytter og andre bygninger	43
3.5.1 Utfordringer og mål	43
3.5.2 Retningslinjer.....	44
3.5.3 Tiltak.....	47
3.6 Motorferdsel.....	49
3.6.1 Utfordringer og mål	49
3.6.2 Retningslinjer.....	49
3.6.3 Tiltak.....	52
3.7 Vedlikehold av veier og tekniske inngrep	53
3.7.1 Utfordringer og mål	53
3.7.2 Retningslinjer.....	53
3.7.3 Tiltak.....	57
3.8 Forskning.....	59
3.8.1 Mål	59

3.8.2 Retningslinjer.....	59
3.8.3 Tiltak.....	60
3.9 Avfall, forurensning og støy.....	61
3.9.1 Utfordringer og mål	61
3.9.2 Retningslinjer.....	61
3.9.3 Tiltak.....	61
4. Forvaltning	63
4.1. Saksbehandling	63
4.2 Informasjon	64
4.3 Skjøtsel	64
4.4 Oppsyn.....	65
5. Referanser	67

Forkortelser

DN	Direktoratet for naturforvaltning
KU	konsekvensutredning
LVO	landskapsvernområde
MD	Miljøverndepartementet
NP	nasjonalpark
NR	naturreservat
NVE	Norges vassdrags- og energidirektorat
PBL	Plan- og bygningsloven
SNO	Statens naturoppsyn

1. Innledning

Verneplanen "Ormtjernkampen-Skaget" ble sendt på høring i september 2009. Foreslåtte verneområder ligger i Oppland fylke, og omfatter totalt ca. 1186 km².

Høringsforslaget omfatter følgende verneområder:

- Ny, utvidet nasjonalpark: ca. 583 km² i Øystre Slidre, Nord-Aurdal, Nordre Land, Gausdal, Sør-Fron og Nord-Fron kommuner.
- Fullsenn landskapsvernområde: ca. 236 km² i Øystre Slidre, Nord-Aurdal, Nordre Land og Gausdal kommuner.
- Dokkvatnet landskapsvernområde: ca. 18 km² i Gausdal kommune.
- Espedalen landskapsvernområde: ca. 161 km² i Gausdal, Sør-Fron og Nord-Fron kommuner.
- Yddin naturreservat: ca. 20 km² i Øystre Slidre kommune.
- Hovsjøen naturreservat: ca. 5 km² i Øystre Slidre og Nord-Aurdal kommuner.
- Røssjøen naturreservat: ca. 24 km² i Nord-Aurdal, Etnedal og Nordre Land kommuner.
- Skardberga naturreservat: ca. 12 km² i Nordre Land og Gausdal kommuner.
- Oppsjømyrene naturreservat: ca. 15 km² i Nordre Land og Gausdal kommuner.
- Hynna naturreservat (utvidet): ca. 67 km² i Gausdal kommune.
- Hersjømyrin naturreservat: ca. 45 km² i Sør-Fron og Nord-Fron kommuner.

Fylkesmannen i Oppland har fått i oppdrag fra Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning (DN) å følge opp nasjonalparkmeldingen (St. Meld. Nr. 62 (1991-1992) om å utrede vern etter naturvernloven for en utvidelse av Ormtjernkampen nasjonalpark med tilhørende konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven (PBL). Den nye naturmangfoldloven, Lov om forvaltning av naturens mangfold av 19.06.09 erstatter naturvernloven. I tillegg har Fylkesmannen fått i oppdrag å utarbeide et utkast til forvaltningsplan (dette dokumentet) som skal følge verneforslaget. Utkastet blir derfor sendt sammen med verneplanen på høring. Utkastet blir nærmere beskrevet nedenfor under "Forvaltningsplan".

Vernebestemmelser

Se også del C i verneforslaget.

Forskriften for et verneområde skal sette rammer for fremtidig virksomhet i området. Mange bestemmelser er tatt inn for å kunne styre bruken i området slik at det ikke oppstår unødige konflikter mellom bruk og verneformål. Målsettingen er at det ikke skal settes flere eller sterkere restriksjoner enn det som er nødvendig for å ivareta verneformålet. Det er foretatt en interesseavveining mellom hensynet til vern og ønsker om bruk og tiltak i verneområdene. Denne interesseavveiningen avspeiles gjennom at det i forskriftene er fastsatt både unntaksbestemmelser og dispensasjonsbestemmelser.

Unntaksbestemmelsene angir hva slags aktiviteter som er tillatt i verneområdene uten at det kreves søknad og tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Disse bestemmelsene kan både være spesifiserte og angi at en bestemt aktivitet er tillatt, eller mer generelle som for eksempel motorferdsel i forbindelse med redningsoppdrag og liknende.

Dispensasjonsbestemmelsene gir forvaltningsmyndigheten adgang til å dispensere fra forskriften, det vil si gi tillatelse til noe, etter søknad. Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser er uttrykk for de konkrete avveininger av bruker- eller eierinteresser i det enkelte verneområdene som er gjort gjennom verneplanprosessen. Her betyr forskriftenes formulering "kan gi tillatelse til" ikke at forvaltningsmyndigheten nødvendigvis skal gi dispensasjon. Formuleringen betyr kun at forvaltningsmyndigheten har hjemmel til og kan vurdere om en søknad gir grunnlag for å gi dispensasjon. Søknaden blir her vurdert i lys av verneformål og verneverdier i det enkelte område, og hvorvidt behov og tiltak/aktivitet ligger innenfor det formål bestemmelsen er tenkt å dekke. Nærmere retningslinjer for hver enkel bestemmelse med en beskrivelse av hva slags behov som må være oppfylt, og hva som kan påregnes tillatt/ikke tillatt, er beskrevet i en forvaltningsplan.

Med hjemmel i naturmangfoldloven er det i alle verneforskriftene tatt inn en generell dispensasjonsbestemmelse (§ 4 i nasjonalpark- og landskapsvernforskriftene, § 8 i naturreservatforskriftene). Forvaltningsmyndigheten kan etter denne bestemmelsen gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot formålet med vernet og ikke kan påvirke verneverdiene

nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Tiltak av hensyn til sikkerhet eller vesentlige samfunnsinteresser gjelder i første rekke tiltak som ikke var aktuelle eller ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Unntaksbestemmelsen kan her bare benyttes når helt særskilte forhold foreligger, eksempelvis i forbindelse med viktige kommunikasjonsanlegg som riksveg og der det ikke finnes reelle, alternative løsninger. Inngrep som vesentlig ødelegger eller forringer verneverdier, bør drøftes med overordnet myndighet. I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Saker som har stor lokal interesse eller regional betydning er generelt ikke tilstrekkelig som grunnlag for dispensasjon etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen gir også adgang til forvaltningsmyndigheten å gi dispensasjon "dersom unntaket fra forskriften ikke strider med formålet med vernet og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig". Dispensasjoner til vitenskaplige undersøkelser kan gis med hjemmel her (jmfør eget kapittel i forvaltningsplanen). Denne adgangen kan ikke anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Spesielle eller særlige tilfeller må fremstå som noe annet enn "vanlige" behov, og vil bli strengt vurdert. Søknad om dispensasjon må inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. Forvaltningsmyndigheten må i slike tilfeller særlig vurdere konsekvensene av en dispensasjon, for eksempel om andre kan tenkes å søke dispensasjon på samme grunnlag. Et vilkår for å bruke denne bestemmelsen er at tiltaket ikke strider mot formålet med vernet, eller eventuelt legger grunnlaget for en utvikling som på sikt kan skade verneinteressene.

Forvaltningsplan

Se også del C i verneforslaget.

Det er gjennom vernebestemmelsene hjemmel for å utarbeide forvaltningsplan. En forvaltningsplan skal sikre en enhetlig forvaltning av verneområdene ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel og tilrettelegging. En forvaltningsplan kan verken gi en strengere eller mer liberal praksis enn den som er nedfelt i verneforskriften. I den praktiske og daglige forvaltningen av store verneområder vil det imidlertid være behov for en utdyping av verneforskriftene, det vil si en plan som inneholder mer detaljerte og konkrete "kjøreregler". Særlig for verneområder med mange og sterke brukerinteresser er det behov for å utarbeide forvaltningsplaner. En viktig side ved forvaltningsplanen er at den vil gi økt forutsigbarhet for brukerne av området og andre i spørsmål knyttet til forvaltningen av verneforskriftene.

Mens verneforskriftene for verneområdene er juridisk bindende, har forvaltningsplanen en retningsgivende og veiledende funksjon. På de punktene i verneforskriften hvor det konkret vises til forvaltningsplanen, vil forvaltningsplanen ha bestemmende virkning for forvaltningen av områdene.

Etter et vernevedtak vil en forvaltningsplan utarbeides gjennom en egen prosess på lik linje med verneplanprosessen. Forvaltningsplaner for nasjonalparker og landskapsvernområder godkjennes av DN. Intensjonen i verneplanen er å utarbeide en felles forvaltningsplan for de elleve verneområdene i verneplanprosessen.

Det legges opp til en kontinuerlig vurdering av forvaltningen, inkludert behovet for revisjon av forvaltningsplanen. Det vil være aktuelt å revidere spesielt første generasjonens forvaltningsplan etter relativt kort tid, eksempelvis 5 år. Mindre endringer og tilpasninger i forvaltningen kan gjøres etter hvert ved behov.

Dette dokumentet er en skisse til forvaltningsplan og viser hvordan vernebestemmelsene er tenkt fortolket i verneplanen, med fokus på de bestemmelser som berører brukerinteresser. Innholdet avspeiler Fylkesmannens vurderinger av innspill fra verneplanprosessen fra blant annet uttalelser til oppstartsmeldingen, diskusjoner i referansegrupper og kontaktutvalg, og konsekvensutredningen. Innholdet i en fullverdig forvaltningsplan er ikke dekket opp her. Skissen er likevel laget etter den mal som er aktuell for en fullverdig forvaltningsplan som skal utarbeides etter et vernevedtak. Kursiv tekst betyr forslag til hva som kan være med i en forvaltningsplan alternativt henvisninger til tekst i verneforslaget som senere også bør være med i en forvaltningsplan. I opplysninger av forskriftspunkt betyr kommategn 'og', mens skråstrek betyr 'eller'.

Nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat

Beskrivelse av forskjellen mellom de ulike verneformene - se del A i verneforslaget.

2. Områdebeskrivelse

2.1 Generelt

2.2 Natur- og kulturgrunnlag

En forvaltningsplan skal innholde en beskrivelse av de natur- og kulturkvaliteter vernet skal ivareta. Naturkvalitet betyr naturtyper, arter, geologi og landskap som skal bevares i et verneområde. Disse kvalitetene framgår gjerne direkte av det overordnede verneformålet. I tillegg kan det være nødvendig å definere natur- og kulturkvaliteter ut over verneformålet der verneformålene er for generelle og for vage med tanke på disse kvalitetene. Ny kunnskap om for eksempel biologisk mangfold kan også komme til etter at vernet ble etablert og verneformålet formulert. Beskrivelsen av verneverdiene vil danne grunnlag for utarbeidelsen av bevaringsmål som vil være en sentral del av forvaltningen av området (se beskrivelse under "Strategier for forvaltningen" nedenfor).

2.2.1 Landskap og geologi

Se beskrivelse av verneverdier i del A i verneforslaget.

I nasjonalparken og landskapsvernområdene råder et generelt forbud mot inngrep i landskapet (*forskriftens § 3 pkt. 1. 1*). I naturreservatene er det generelle forbudet mot inngrep knyttet opp mot verneformålet, og ikke direkte til vern av landskapet (*NR forskrifter § 3 bokstav c*). Unntak fra det generelle forbudet mot inngrep beskrives i kapitlene om brukerinteresser.

2.2.2 Klima

Tar utgangspunkt i tidligere rapporter om naturmiljø i planområdet.

2.2.3 Naturtyper

Fokus på naturtyper med verdi A og B i tidligere biologiske kartlegginger.

2.2.4 Planteliv

Se beskrivelse av verneverdier i del A i verneforslaget.

I nasjonalparken og i naturreservatene er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødelegging, og planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt (*NP forskrift § 3 pkt. 2. 1, NR forskrifter § 3 bokstav a*). I naturreservatene er det i tillegg forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra verneområdet.

I landskapsvernområdene skal plantelivet beskyttes mot skade og ødeleggelse som kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig, og innføring av nye plantearter er forbudt (*LVO forskrift § 3 pkt. 2. 1*). For dyrka mark gjelder forbudet mot innføring av nye plantearter bare plantearter som gjennom spredning kan redusere verneområdets verdi.

Unntak fra det generelle vernet av vegetasjon beskrives i kapitlene nedenfor om brukerinteresser.

2.2.5 Dyreliv

Se beskrivelse av verneverdier i del A i verneforslaget.

I nasjonalparken og i naturreservatene er dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser, vernet mot skade og unødvendig forstyrrelse, og utsetting av dyr på land og i vann er forbudt (*NP forskrift § 3 pkt. 3.1, NR forskrifter § 3 bokstav b*). Unntak fra det generelle vernet av dyrelivet beskrives i kapitlene om brukerinteresser.

I landskapsvernområdene er dyrelivet ikke spesielt fredet, og her gjelder kun annet lovverk (viltloven, lakse- og innlandsfiskeoven og naturmangfoldloven).

2.2.6 Kulturminne og kulturmiljø

Se beskrivelse av verneverdier i del A i verneforslaget.

I både nasjonalparken og i landskapsvernområdene er kulturminner en del av verneformålene (*NP og LVO forskrifter § 2*). I nasjonalparken skal kulturminner beskyttes mot skade og ødeleggelse, og løse kulturminner må ikke flyttes eller fjernes (*NP forskrift § 3 pkt. 4.1*). I landskapsvernområdene skal kulturminner beskyttes mot skade og ødeleggelse som kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig (*LVO forskrifter § 3 pkt. 4.1*). I naturreservatene er kulturminner ikke fredet spesielt gjennom verneforskriftene. Det er imidlertid tatt inn bestemmelser i alle verneområdene, inkludert naturreservatene, om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 4.2, NR forskrifter § 7 bokstav f/g/h/i*). I forbindelse med tiltak i verneområdene som kan berøre kulturminner og kulturmiljø, må det alltid innhentes uttalelse fra kulturvernmyndigheten (Oppland fylkeskommune).

Kulturminner og kulturmiljøer defineres i kulturminneloven. Med kulturminner menes "alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjoner til". Kulturminner eldre enn reformasjonen i 1537 er automatisk fredet etter kulturminneloven. Kulturminner som er yngre enn 1537 omtales som "nyere tids kulturminner". Med kulturmiljøer menes "områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng". En samlet vurdering av et områdes kulturhistorie, kulturminner og tidsdybde vil danne grunnlag for avgrensning av kulturmiljøer.

Det må i en fullverdig forvaltningsplan presiseres hva som menes med forskriftenes "løse kulturminner" med utgangspunkt i kulturminneloven. Videre må en i forvaltningsplanprosessen følge opp forslag fra konsekvensutredningen om å utarbeide en egen skjøtelsesplan for kulturminner med retningslinjer og rådgivning for bevaring og skjøtsel av bygninger og landskap.

2.3 Strategier for forvaltningen

Mogop. Foto: Kjølvs Falklev

2.3.1 Retningslinjer

I Direktoratet for naturforvaltnings rapport "Forvaltning av nasjonalparker" fra 1996 påpekes en del generelle retningslinjer for forvaltningen av nasjonalparkene. Verneforskrifter og forvaltningsplan for de aktuelle verneområdene må sees i lys av disse retningslinjene, som lyder slik:

- Forvaltningen av verneområdene må ha et langsiktig perspektiv på minst 200 år.
- Forvaltningen av verneområdene skal ta hensyn til det biologiske mangfoldet.
- Forvaltningen skal hindre inngrep og slitasje på kulturminner.
- Forvaltningen av verneområdene må bygge på føre-var-prinsippet.
- Verneområdene må forvaltes ut i fra at natur har en egenverdi.
- Verneområdene må forvaltes i et nasjonalt og internasjonalt helhetsperspektiv.
- Hver enkelt verneområde må forvaltes helhetlig innenfor rammen av verneforskriften samtidig som en også ivaretar hensynet til helheten i verneområdekomplekset.
- Verneverdiene må sikres ved å styre menneskelig påvirkning.
- Fritidsaktiviteter som i liten grad påvirker naturmiljøet bør gå foran andre aktiviteter.
- Forvaltningen skal ta hensyn til tradisjonell bruk så lenge det ikke går ut over verneformålet.
- Det bør være åpent i forvaltningen.

For de aktuelle verneområdene kan en sammenfatte utfordringene og målene slik:

- Bevare verneverdiene i et langsiktig perspektiv.
- Bevare det biologiske mangfoldet.
- Bevare et særpreget kulturlandskap i landskapsvernområdene, der støls/seterlandskap er sentralt for landskapets egenart.
- Å gi allmennheten mulighet til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv innenfor de rammene verneformålet setter.

Forvaltningen av nasjonalparken og de tilhørende verneområdene skal ha et langsiktig perspektiv, og bygge på "føre-var-prinsippet". Det vil si at det ikke skal gjøres tiltak som har eller kan ha negativ

innvirkning på verneverdiene. Det må alltid vurderes konsekvensene av tiltak, spesielt de som er irreversible. Det må også vurderes om et tiltak kan danne presedens for liknende saker, og hva slags konsekvenser dette vil kunne få. Mange aktuelle og mulige aktiviteter og tiltak i verneområdene kan synes små og ubetydelige hver for seg, men kan i sum komme i konflikt med verneformålet. I de tilfeller det må prioriteres mellom brukerinteresser, skal bruk som er viktig for forvaltningen av verneverdiene/eventuelt fremmer verneverdiene komme først.

2.3.2 Mål og utfordringer

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneverdiene i verneområdene, både ved å beskytte dem mot uønskete inngrep og å fremme ønsket aktivitet. Samtidig er det viktig å øke forståelsen for formålet med vernet blant berørte grunneiere, brukere, lokalbefolkningen og besøkende. Hovedregelen er at brukerinteressene skal tilpasses verneverdiene. For å unngå eventuelle konflikter mellom bruk og vern, skal forvaltningsmyndigheten ha en god dialog med brukerne og arbeide for å finne løsninger som alle kan være mest mulig enige om.

Best mulig forvaltning kan en oppnå ved å definere og bruke bevaringsmål som er mer konkrete enn det overordnede verneformålet. Bruk av bevaringsmål som verktøy i naturforvaltningen er under utvikling. Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomst av bestemte arter osv. Gjennom forvaltning av verneområder skal bruk av bevaringsmål bidra til:

- Økt fokus på naturkvalitetene.
- Systematisk oppfølging, dokumentasjon og rapportering av tilstanden til naturkvalitetene.
- Bedre kunnskap om forvaltning av verneområder
- Mer presis forvaltning av verneområder.
- Bedre grunnlag for å vurdere behovet for skjøtsel eller andre nødvendige tiltak for å opprettholde naturkvalitetene.

I mesteparten av arealene i de foreslåtte verneområdene er verneverdiene nokså robuste og tåler menneskelig bruk. I flere av områdene finner vi imidlertid verneverdier som er sårbare for menneskelig aktivitet. Dette kan være viktige funksjonsområder for sårbare arter (som for eksempel våtmarksområder og hekkelokaliteter for rovfugl), truede og sårbare vegetasjonstyper og naturtyper og områder med spesielt sårbare kulturminner. Sårbarheten kan her variere både geografisk og tidsmessig med årstidene. Det er også viktig å unngå bruk/tiltak som kan forringe verdien av inngrepsfrie områder (villmark/urørt natur) innenfor verneområdene.

I flere områder er verneverdiene skapt av menneskelig aktivitet, for eksempel støls/seterlandskapet. Fortsatt bruk vil da fremme ivaretagelse av verdiene og er således nødvendig med tanke på verneverdiene.

Også brukerinteressene og behovet for forvaltningstiltak er forskjellig i de ulike områdene. Det vil derfor være behov for *differensiert forvaltning* i verneområdene. Det vil si at forvaltningspraksisen bør være forskjellig og tilpasses verneverdiene og brukerinteressene i ulike deler av verneområdene og til ulike tider av året.

Differensiert forvaltning er i utgangspunktet mest aktuelt i nasjonalparken og landskapsvernområdene. I verneområdene som foreslås gjennom verneplan for Ormljærnkampen-Skaget vil imidlertid alle verneområdene ses i sammenheng, inkludert naturreservatene da noen av reservatene er både omfattende i areal og viktige for friluftsb Bruken sett i sammenheng med hele området.

Det understrekes at differensiert forvaltning skal bidra til å ta vare på eller fremme verneverdiene. Grunnlaget for en slik forvaltning legges gjennom de lokalt tilpassede forskriftene som tar høyde for brukerinteressene innenfor rammene av verneformålet. Gjennom forvaltningsplanprosessen vil en differensiert forvaltningsmodell få mer konkret form.

Utgangspunktet for differensiert forvaltning i verneområdene vil være å definere forvaltningsmål med tilhørende bevaringsmål og retningslinjer, for eksempel knyttet til verneformålet i verneforskriften eller

nærmere definerte mål i en forvaltningsplan. Forvaltningsmål er et samlebegrep for alle målsettinger knyttet til et verneområde. Dette kan være verdier/kvaliteter knyttet til areal, biologisk mangfold og naturtyper eller interesser knyttet til friluftsliv, brukerinteresser og næringsinteresser (bevaringsmål er en presisering av forvaltningsmål knyttet til naturkvaliteter). Her kan for eksempel den tradisjonelle støls/seterdriften som ivaretar kulturlandskapet defineres som et forvaltningsmål, mens tilknyttede naturverdier defineres som bevaringsmål.

Klare forvaltningsmål og gode retningslinjer for en differensiert forvaltning vil være viktige virkemidler for å ivareta verneverdiene og bruken på en konsekvent og forutsigbar måte. Konkrete forvaltningsmål og retningslinjer bør knyttes til temakart som illustrerer hvor og eventuelt når det skal åpnes eller eventuelt stenges for bestemte aktiviteter, og hvor og når det bør gjennomføres nødvendige skjøtselstiltak. Ved hjelp av temakart kan en knytte forvaltningsmål og retningslinjer direkte til kartfesta objekter og aktiviteter, for eksempel hekkelokaliteter for fugl eller bygninger, anlegg og sykkelstier. Det kan også trekkes grenser rundt kartfesta objekter/områder, det vil si skille ut delområder, og knytte forvaltningsmål og retningslinjer hit. Temaet med differensiert forvaltning blir spesielt berørt i kapitlet om friluftsliv.

3. Brukerinteresser

3.1 Jordbruk og skogbruk

Sau ved Skaget. Foto: Inger Nes

Kapitlet omhandler landbruk, herunder jordbruk inkludert tilleggsnæringer samt skogbruk og vedhogst. Landbruk berøres også av retningslinjer i andre kapitler, for eksempel kapitlene om bygninger og motorferdsel. Vann- og strømforsyning tas opp i kapitlet om tekniske inngrep. Med utgangspunkt i temakart fra verneforslaget og konsekvensutredningen (KU) for landbruk vil kart som viser eiendomsgrenser, grenser for organiserte beitelag, plassering av sankekvever og gjerder, støler/setrer i drift, aktuelle kjørespor, samt jord- og skogbruksareal gås igjennom i forbindelse med forvaltningsplanprosessen.

Generell innledning om forholdene innenfor planområdet inkl jordbrukets betydning for verneverdiene i kulturlandskapet gjennom støling/setring og utmarksbeite. Noe av dette bør eventuelt tas opp i kapitlet for natur- og kulturgrunnlag. Innenfor aktuelle landskapsvernområder i "Ormtjernkampen – Skaget" er det en rekke kulturlandskapsområder som er av nasjonal og regional verdi med hensyn på biologisk mangfold, det vil si flora, vegetasjon og naturtyper (verdi A – svært viktig og verdi B – viktig, i henhold til fagrapportene fra Miljøfaglig Utredning, 2005 og 2007). Naturtypene er i hovedsak naturbeitemark, men også slåttemark, med flere truede vegetasjonstyper. Det er registrert overraskende mange rødlistearter i området (se definisjon i del A av verneforslaget), spesielt av sopp (40 arter), men også karplanter (9 arter). Flere av artene er kulturbetingete og avhengig av beite og slått gjennom lang tid. Selve det åpne kulturlandskapet/seterlandskapet er i store deler av området enestående og særlig opplevelsesrikt (verdi A i fagrapport om landskap fra Miljøfaglig Utredning, 2004). *Deretter beskrivelse av hver enkel kommune med status, verdier og statistikk.*

3.1.1 utfordringer og mål

Beskrivelse av trender og utfordringer – nedgang i støling/setring i både Valdres og resten av Oppland, generelle strukturendringer i landbruket, nedgang/ending i bruken av utmark, gjengroing, klima, strengere krav fra tilsynsmyndigheter på dyrevelferd, tilsyn og hygiene. Beskrivelse av forutsetninger og virkemidler som skal til for å opprettholde den drift som er nødvendig for å beholde et åpent kulturlandskap, kulturbetinget biologisk mangfold samt verdifulle kulturmiljøer. Eventuelt gi eksempler på eksisterende prosjekt i eller inntil området, virkemiddelbruk og resultat.

Flere av forskriftenes bestemmelser knytter seg opp mot jordbruksdrift. Hva slags drift som regnes som jordbruk i verneområdene er definert gjennom PBLs rammer for landbruk, det vil si jord- og skogbruk, i landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF) på vernetidspunktet. Det betyr at tiltak i jordbruket som faller utenfor gjeldende ramme for jordbruk på fredningstidspunktet, i utgangspunktet ikke kan tillates. Tiltak som faller innenfor rammen må også ha særskilt tillatelse dersom dette framgår av verneforskriften. Et tiltak kan tillates dersom det ikke er i strid med verneformålet og hensyn til verneverdiene.

Etablering av tilleggsnæringer i jordbruket, som for eksempel støls/seterturisme og foredling av lokalproduserte råvarer for salg og servering, kan bli aktuelt i landskapsvernområdene. Bestemmelsene i forskriftene vedrørende tilleggsnæringer er knyttet opp mot jordbruksformål. Rammene for hva som kan tillates av tilleggsnæringer som en del av jordbruksbegrepet på vernetidspunktet, vil være definert gjennom veilederen "Plan- og bygningsloven og Landbruk Pluss" utgitt av Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet i 2005. I tillegg til eventuelle nye bygninger, anlegg eller innretninger, er også behov for omlegging og opprusting av veier, legging av jordkabel for framføring av strøm og etablering av mikrokraftverk knyttet opp mot jordbruksformål i verneforskriftene.

Det vil i mange tilfeller bero på skjønn om et tiltak tilknyttet tilleggsnæringer er innenfor veilederens rammer for tolkning av landbruksbegrepet. De tiltak som er vurdert å ligge innenfor rammene og er i samsvar med gjeldende arealplan, trenger ikke spesiell dispensasjon etter PBL. Likevel må tilleggsnæringer innenfor veilederens rammer behandles etter verneforskriften på lik linje med andre søknadspliktige tiltak innenfor jordbruk. Forvaltningsmyndigheten vil her utrede og vurdere hver enkel søknad for seg, og det er vanskelig å gi noe annet enn generelle retningslinjer eller råd. I vurderingen må forholdet mellom tiltakets totale positive og negative konsekvenser for verneformålet avgjøre hvorvidt det gis dispensasjon. Den viktigste forutsetningen er at tilleggsnæringen må medvirke til å opprettholde jordbruksdrift som bygger opp under verneformålet. Derigjennom kan tilleggsnæringen ses i direkte tilknytning til denne jordbruksdriften. Det er den historiske bruken med beite, slått, vedhogst med mer som har skapt det åpne kulturlandskapet/stølslandskapet og det spesielle biologiske mangfoldet knyttet til dette. I forbindelse med vurderinger av søknader om tiltak innenfor tilleggsnæringer i jordbruket vil det derfor i de fleste sammenhenger være avgjørende om tiltakene bygger opp under disse verdiene. Det vil også være viktig at hoveddelen av driftsgrunnlaget på stølen/seteren utgjøres av slik jordbruksdrift som bygger opp under verneformålet. Nybygg er i utgangspunktet strengt forbudt i landskapsvernområdene, og kan kun tillates i tilknytning til jordbruksdrift. Behov for større bygningsmessig areal for tilleggsnæringer skal derfor fortrinnsvis løses gjennom ombygging eller tilbygg på eksisterende bygningsmasse, som ofte er en bra løsning av hensyn til verneverdier samt lokal og tradisjonelt byggeskikk. Behov for nye bygninger, og andre nye inngrep, krever spesielt grundig dokumentasjon og vurdering. Eventuell tillatelse kan i forbindelse med tilleggsnæringer vurderes i tilknytning til eksisterende bygningsmasse. Effekten av eventuelt økt ferdsel på verneverdier i området som følge av tiltaket vil også legges til grunn for vurderingene. En må i denne sammenheng se på eksisterende tilrettelegging, og muligheten for å eventuelt utvide denne ved behov. Tilleggsnæringer som medfører økt behov for motorisert ferdsel i utmark vil behandles restriktivt.

3.1.2 Retningslinjer

Generelt

I alle verneområdene gjelder et generelt forbud mot inngrep og tiltak som kan endre landskapet/naturmiljøet (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.1; NR forskrifter § 3 bokstav c*). Det er også et generelt forbud mot motorferdsel (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.1; NR forskrifter § 5 bokstav b*), og skade og ødeleggelse av vegetasjon (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 2.1; NR forskrifter § 3 bokstav*

a)). Det er likevel gjort flere unntak fra blant annet disse vernebestemmelsene slik at forskriftene er tilpasset behov innenfor jord- og skogbruk.

Beiting

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 2.2 a); NR forskrifter § 4 a)

Ikke i noen av verneområdene er bestemmelsen om vern av vegetasjonen til hinder for beiting.

Gjerder og sankekveer

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 a)

I landskapsvernområdene er vernebestemmelsene ikke til hinder for vedlikehold og oppsetting av nye gjerder og sankekveer på støls/setervoller og dyrket areal da dette regnes som en del av driften. Motorferdsel i forbindelse med dette er hjemlet direkte i *LVO forskrifter § 3 pkt. 6.2 b)* (gjelder innmark og setervoller). Se også hva som står om drift av innmark og dyrket areal i eget delkapittel nedenfor.

NP forskrift § 3 pkt. 1.2 a); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 b); NR forskrifter § 4 bokstav f)/g)

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av anlegg og innretninger som gjerder og sankekveer i alle verneområdene. Etter *NP forskrift § 3 pkt. 6.3 e); LVO forskrifter § 6.3 b) og h)/i)* kan det i nasjonalparken og landskapsvernområdene etter søknad gis tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark for formålet, inkl transport av materialer der det også kan tillates transport med luftfartøy. Det kan for de samme verneområdene, etter *NP forskrift § 3 pkt. 6.3 f); LVO forskrifter § 6.3 c)*, også gis tillatelse til motorferdsel på barmark. Barmarkskjøring må begrunnes med spesielle behov som ikke kan dekkes av kjøring på snødekt mark. I nasjonalparken er slik kjøring aktuell for driften av de store utmarkshamningene (Haldorbu og Liomseter fellesdrift). Det er gjennom verneplanprosessen kjent at Haldorbu fellesdrift bruker gravemaskin, traktor, sekshjuls-ATV, og elgtrekklignende kjøretøy (combitrac) for oppsetting, vedlikehold og fjerning av gjerder. Kjøringen skjer oftest rundt midten av juni rett før beitesesongen starter. Gravemaskin fraktes inn og ut på vinteren. Det meste av gjerdemateriell kjøres med snøskuter inn og ut rundt påsketider i kombinasjon med utkjøring av saltstein, men det blir også fraktet inn noe med traktor sommerstid der hoveddelen av transporten skjer langs eksisterende kjørespor. Det vil i forvaltningsplanprosessen være nødvendig med en nærmere dialog med fellesdriftene om hvilken transportform som er mest hensiktsmessig, med mål om at mest mulig transport skal skje vinterstid (se også hva som står under delkapitlet om atkomst via etablerte kjørespor).

For naturreservatene er det etter *NR forskrift § 7 bokstav k)/l)/m)/n)*, hjemmel for å kunne tillate motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av gjerder og sankekveer. Slik kjøring skal fortrinnsvis skje på vinterføre, jmfør generelle retningslinjer i kapitlet om motorferdsel.

NP forskrift § 3 pkt. 1.3 c),d) og k); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 c),d) og r)/s); NR forskrifter § 7 bokstav b)/c) og d)

Etter søknad kan det gis tillatelse til oppsetting av nye gjerder og sankekveer ifm beite i alle verneområdene. Søknader må begrunnes med et reelt behov, og det vil kunne stilles krav om plassering, utforming og type gjerde av hensyn til verneformålet. Nye sankekveer av større omfang skal fortrinnsvis legges i tilknytning til stølene/setrene i landskapsvernområdene. Det er også tatt inn punkt for å kunne tillate gjenoppføring av slike anlegg som har gått tapt etter brann eller naturskade. I nasjonalparken og landskapsvernområdene er det i tillegg tatt inn egne punkt om riving av gamle anlegg (eventuelt liknende tilfeller i naturreservatene vil kunne fanges opp av hjemmelen for å tillate nye gjerder og sankekveer). Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til motorferdsel etter de samme retningslinjene som nevnes i avsnittet ovenfor for vedlikehold (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 e) og f); LVO forskrifter § 6.3 b), c) og h)/i); NR forskrift § 7 bokstav m)/o)/p)/q)/s).*

Det er per i dag ikke kjent at anlegg av større omfang, som for eksempel de store utmarkshamningene, er til hinder for friluftslivet. Temaet bør likevel tas opp i forvaltningsplanprosessen, der en må ha en dialog med fellesdriftene om eventuelle behov for grunder, spesielle gjerdetyper samt fjerning av gamle gjerder av hensyn til friluftslivsinteresser.

Saltstein

NP forskrift § 3 pkt. 1.2 c); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 g) eller i); NR forskrifter § 7 bokstav c)

I nasjonalparken og landskapsvernområdene er bestemmelsene ikke til hinder for at det settes opp saltstein og lignende i forbindelse med beiting (og i samsvar med forvaltningsplan i nasjonalparken).

Forskriftenes "og lignende" betyr for eksempel saltsteinskasser. I naturreservatene må det søkes om utsetting av saltstein.

I alle områdene må de som setter ut saltstein og forvaltningsmyndigheten samråde om plassering når det skal settes opp nye kasser, og ved eventuelt behov for justering av gamle utsettingsplasser. Det kan etter søknad gis tillatelse til bruk av snøskuter til formålet i regi av beitelag etter *NP forskrift § 3 pkt. 6.3 h; LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 b*). Hvis det ikke er etablert beitelag kan enkeltpersoner få tillatelse, på vilkår om samordning med andre søkere i området. I naturreservatene kan det gis tillatelse til motorisert ferdsel etter *§ 7 bokstav m)/o)/p)/q)/r)/s*), og utkjøring av saltstein skal også her skje med snøskuter.

Utfrakt av syke og skadde dyr, leiting etter beitedyr

NP forskrift § 3 pkt. 6.2 c); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.2 g)/h); NR forskrifter § 6 bokstav b)

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for motorferdsel for uttransport av syke/skadde dyr i medhold av lov om dyrevern. Også transport av eventuelt døde dyr vil omfattes av dette punktet. I forskriftene presiseres at kjøretøy som kan benyttes skal være skånsom mot markoverflaten, og kjøring må dermed så langt som mulig unngå terreng- og vegetasjonsslitasje. Slik transport er ikke søknadspliktig, men forskriftene presiserer at det i forkant av kjøring skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet. I første rekke skal statens naturoppsyn (SNO) kontaktes på telefon, ellers forvaltningsmyndigheten. Hvis det ikke er mulig å få kontakt med noen av disse skal det legges igjen en beskjed på telefonsvareren til SNO, og kjøring kan foretas på vilkår om at SNO kontaktes så snart som mulig i etterkant av transporten. Oppsynet vil kunne avklare om en må unngå kjøring i spesielt sårbare områder, i samråd med tiltakshaver.

NP forskrift § 3 pkt. 6.3 n); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 k)/m)/n); NR forskrifter § 7 bokstav r)/t)/u)/x)/y)/z)

I alle verneområdene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til bruk av snøskuter og flyging lavere enn 300 meter over bakken i forbindelse med leiting etter beitedyr. Dette er mest aktuelt i etterkant av sanking.

Bruk av hest og hund i forbindelse med gjeting og tilsyn

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 5.3; NR forskrifter § 6 bokstav d)/e)/f)/g)

I nasjonalparken og landskapsvernområdene er organisert bruk av hest bare tillatt på veier eller traseer og i områder og til tider som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplan. Dette er likevel ikke til hinder for bruk av hest til kløving og gjeting. I naturreservatene er ridning i utgangspunktet forbudt (*§ 5 bokstav c)*) men det er gjort unntak for bruk av hest i forbindelse med tilsyn av beitedyr (det vil si bufe og tamrein).

NR forskrifter § 4 bokstav g)/h)/i) (kun våtmarksreservater)

I våtmarksreservatene (det vil si Yddin, Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene, Hynna og Hersjømyrin NR) er slipp av hund i utgangspunktet forbudt (*§ 3 bokstav b)*), unntatt bruk av hund i forbindelse med blant annet gjeting. Det betyr at gjeting med hund er tillatt i alle verneområdene etter hundelovens bestemmelser.

Slått og vedlikehold av kulturmark

NP forskrift § 3 pkt. 2.3 a); LVO forskrifter § 2

Økosystemet i nasjonalparken skal i utgangspunktet preges av naturlige prosesser uten menneskelig påvirkning, jamfør verneformålet i *NP forskrift § 2*. Nasjonalparken inneholder likevel noen kulturlandskapsinnslag. Forvaltningsmyndigheten kan her gi tillatelse til skjøtsel som for eksempel slått for å vedlikeholde eksisterende kulturmark, eksempelvis ved Marknadsplassen/Langsuplassen. Eksisterende kulturmark i nasjonalparken bør kartfestes i forbindelse med forvaltningsplanprosessen og eventuelle nyregistreringer, med utgangspunkt i de naturfaglige registreringer som er gjort gjennom verneplanprosessen.

I landskapsvernområdene utgjør kulturlandskapet en vesentlig del av verneformålet (*LVO forskrifter § 2*), og her er vernebestemmelsene ikke til hinder for slått og annet tradisjonelt vedlikehold. Slike tiltak kan skje uten at de må omsøkes.

Det er i naturreservatene i utgangspunktet ikke tillatt med slått da vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse (*forskriftenes § 2 bokstav a)*). I flertallet våtmarksreservater er kulturmark (naturbeitemark, slåtteeenger og andre beitepåvirkede arealer) imidlertid en del av verneformålet

(Yddin, Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene og Hynna naturreservater), og her kan forvaltningsmyndigheten iverksette slått etter forskriftenes skjøtselshjemmel (*NR forskrifter § 9*).

Drift av jordbruksareal

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 a).

Vernebestemmelsene i landskapsvernområdene er ikke til hinder for drift og vedlikehold av jordbruksareal for eksisterende støler/setrer, etter retningslinjer for drift fastsatt i forvaltningsplanen. Disse retningslinjene må fastsettes gjennom forvaltningsplanprosessen, og vil ta utgangspunkt i den drift som eksisterer i dag med for eksempel jordbearbeiding, gjødsling, kalking, bruk av sprøytemidler, gjerding og grøfning av innmark. Det bør gis generelle kriterier for drift i alle landskapsvernområder, inkl tydelige rammer for hva som regnes som drift og vedlikehold, samt hva som er søknadspiktig eller ikke tillatt. Det bør også beskrives hva slags drift som kan ivareta både kultur- og naturbetingede verneverdier, og som vil være spesielt fordelaktig på arealer med spesielle verdier (se videre beskrivelse av foreslåtte tiltak sist i kapitlet).

LVO forskrifter § 3 pkt. 2.1

I landskapsvernområdene er plantelivet beskyttet mot skade og ødeleggelse, og innføring av nye plantearter er i utgangspunktet forbudt. For dyrka mark gjelder forbudet mot innføring av nye plantearter bare plantearter som gjennom spredning kan redusere verneområdets verdi.

LVO forskrifter § 3 pkt. 7.2 a).

All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt i alle verneområdene (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 7.1, NR forskrifter § 3 bokstav c*). Likevel er det i bestemmelsene for landskapsvernområdene gjort unntak for bruk av husdyrgjødsel, kunstgjødsel, kalk og sprøytemidler på dyrka mark i samsvar med forvaltningsplan. Slik bruk er i tillegg regulert gjennom forurensningsloven. Bruken i verneområdene vil bli nærmere definert når retningslinjene for drift blir fastsatt, og det må her vurderes om det på noen mindre arealer med spesielle biologiske verdier bør forbys gjødsling og sprøyting (se videre beskrivelse av foreslåtte tiltak og skjøtelsesplan sist i kapitlet). Dette er i tilfelle ingen endring av dagens praksis da det på slike arealer er nettopp fravær av slik bruk som under lang tid har vært en forutsetning for forekomsten av de spesielle arter som nå finnes der. En må i verneområdene unngå bruk av sprøytemidler og kalk med høyt restinnhold av tungmetaller og andre miljøgifter jamført med mulige alternativer.

Gjennom *LVO forskriftenes § 3 pkt. 6.2 b* er vernebestemmelsene ikke til hinder for motorferdsel på innmark og støls/setervoller i forbindelse med drift og vedlikehold av jordbruksareal. Hva som er innmark er definert gjennom motorferdselsloven § 2, som viser til friluftsløven § 1a, der blant annet dyrket mark, engslått, kulturbeite og skogsplantefelt regnes som innmark. Videre presiseres det i motorferdselsloven at setervoll, engslått, kulturbeite og skogplantefelt som ligger i utmark, i denne loven regnes som utmark. Dette betyr at innmark kun omfatter arealer som ligger inntil bilveg. For å også omfatte de bruksarealer som ligger utenom bilveg, omfatter verneforskriftene også begrepet støls/setervoller.

Utover barmarkskjøring på innmark kan forvaltningsmyndigheten etter søknad tillate barmarkskjøring også i utmark i forbindelse med oppsetting og vedlikehold av gjerder til utmarkshamningene i nasjonalparken, samt gjerder og sankekvever i landskapsvernområdene, inklusive gjerder i forbindelse med utmarkshamningene (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 f; LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 c*). Se også retningslinjer for bruk av spesielt utpekte kjørespor nedenfor i dette kapitlet.

Nydyrking

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 e) og f)

I landskapsvernområdene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til gjenopptakelse av støls/seterdrift på nedlagte støls/setervoller. I tillegg kan det gis tillatelse til oppdyrking og beitekultivering av nye areal. Om slik nydyrking må skje i tilknytning til eksisterende støler/setrer eller ikke, er et spesielt høringstema i verneplanprosessen. I Gausdal statsallmenning er det i verneplanprosessen pekt ut konkrete områder hvor det kan bli aktuelt med nydyrking.

Gjenopptakelse av støls/seterdrift og nydyrking må ikke komme i konflikt med spesielle natur-, kultur- og landskapsverdier. En skal eksempelvis unngå oppdyrking av gamle slått- og beitemarker og fjerning av kantsoner som er viktige for biologisk mangfold. Drenering vil kunne bli tillatt i forbindelse med nydyrking.

Atkomst langs kjørespor til støler/setrer og buer

NP forskrift § 3 pkt. 6.3 g); Fullsenn LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 d), Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 d); Røssjøen NR forskrift § 5 pkt. 9, Hynna NR forskrift § 5 pkt. 9

I tillegg til behovet for barmarkskjøring i utmark i forbindelse med vedlikehold og oppsetting av gjerder og sankekeveer (se ovenfor om drift av jordbruksareal i dette kapitlet), finnes et begrenset behov for kjøring på barmark i forbindelse med jordbruksdrift. Dette gjelder i hovedsak atkomst til støler/setrer/gjeterhytter uten vegforbindelse. Atkomsten skjer her med traktor, ATV eller terrengbil langs etablerte kjørespor. Det er derfor tatt inn spesielle punkt i forskriftene der dette kan være aktuelt å gi tillatelse til. Tillatelser vil kunne omfatte behov for nødvendig transport av materialer, utstyr, varer og personell tilknyttet jordbruksdriften. Slik barmarkskjøring må holdes på et absolutt minimum, og det legges derfor til grunn at formålet må være direkte tilknyttet til jordbruksdrift, men ikke eventuelle tilleggsnæringer. Kjøresporene blir også opplistet i kapitlet om motorferdsel, og vedlikehold av kjøresporene blir beskrevet i kapitlet om tekniske inngrep. Transport av ved, varer og utstyr til hytter med atkomst via disse kjøresporene, henvises til vintertransport, jamfør retningslinjer i kapitlet om bygninger.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorferdsel på barmark langs kjørespor mellom Kvitfeten og Haldorbu i nasjonalparken og i Fullsenn landskapsvernområde i forbindelse med jordbruksnæring. Punktet er tatt inn for å kunne opprettholde den for verneformålet ønskelige driften av utmarkshamningen til Haldorbu fellesdrift. Fellesdriften har oppgitt at kjøresporet brukes med traktor og combitrac i forbindelse med gjerding (rundt midten av juni), dyreslipp (rundt 20. juni), og sanking (rundt 1. – 15. september). I beitesesongen brukes terrengbil for person- dyre og varetransport for tilsyn i forbindelse med driften, maks to turer i uken. Ved en tillatelse må målet være å minimere barmarkskjøringen, samtidig som en bør tillate den motorferdsel som må til for at fellesdriften vil fortsette å drifte utmarkshamningene. Dette må gjennom forvaltningsplanprosessen spesifiseres nærmere i dialog med fellesdriften (se også delkapitlet om gjerder og sankekeveer).

Det er tatt inn et punkt om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorferdsel på barmark langs kjørespor på strekningen Sebuhaugen – Hundslægeret – Kolhus – Skriulægeret i Fullsenn landskapsvernområde, samt samme kjørespor på strekningen Sebuhaugen – Hundslægeret i Røssjøen naturreservat, i forbindelse med jordbruksnæring. Punktet er tatt inn for å dekke eventuelt behov ved gjenopptaking av seterdrift på Hundslægeret med flere, der dette er eneste mulige atkomst.

I Espedalen landskapsvernområde er det tatt inn et punkt om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorferdsel på barmark langs kjørespor mellom Reinsåsen og Hornsjøsætra og mellom Velafjellet og Bødalsnyseltra i forbindelse med jordbruksnæring. Det går i dag to kjørespor mellom Reinsåsen og Hornsjøsætra. For å minimalisere inngrep i terrenget bør det gjennom forvaltningsplanprosessen fastsettes hvilket av disse som kan brukes, mens det andre med tiden får gro igjen, eventuelt med hjelp av restaurering. Eierne av Hornsjøsætra omfattes også av et punkt i forskriften til Hynna naturreservat der forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av veien mellom Reinsåsen og Hornsjøen, for atkomst til seteren med båt over Hornsjøen. Dette blir også omtalt i kapitlet om motorferdsel.

Skogsdrift

Det er i landskapsvernområdene gjort unntak for skogsdrift. Skogsdrift i nasjonalparken og i naturreservatene er derimot ikke tillatt.

LVO forskrifter § 3 pkt. 2.3 eller 2.5

I Fullsenn landskapsvernområde er skogsdrift tillatt etter gjeldende lovverk, det vil si skogbruksloven. I Dokkvatnet og Espedalen landskapsvernområder må skogsdriften i tillegg skje etter en plan som skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten. Hovedhensikten med planen er å ivareta forekomsten av spesielt verdifull skog i disse områdene for landskap og biologisk mangfold. Planen skal i hovedsak bygge på de retningslinjer som listes opp i forskriftene (syv punkt).

For alle landskapsvernområder gjelder at skogsdrift på mark med svak bæreevne skal skje på frossen mark. Etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse. Ved behov kan suppleringsplanting med stedeagne treslag benyttes. Særmerkte, dekorative og døde trær som preger landskapet skal ikke hogges.

Vernebestemmelsene i Fullsenn landskapsvernområde er ikke til hinder for motorferdsel på vinterføre tilknyttet skogsdrift (§ 3 pkt. 6.2 f). Videre kan forvaltningsmyndigheten til det samme formålet etter søknad gi tillatelse til nødvendig motorferdsel på barmark etter § 3 pkt. 6.3 e). I Dokkvatnet og

Espedalen landskapsvernområder er vernebestemmelsene ikke til hinder for motorferdsel (på både vinterføre og barmark) i samsvar med ovennevnte plan for skogsdrift (godkjent etter pkt. 2.5). Ved all motorferdsel i skogsdriften skal det legges vekt på å unngå terrengskader, vegetasjonsslitasje og forstyrrelse av dyrelivet.

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 j)

I forbindelse med avvikning kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til tilrettelegging for transport på vinterveier eller barmarkstransport i samsvar med forvaltningsplan. Her vil det tas utgangspunkt i bestemmelsene for slik tilrettelegging i skogbruksloven, og det bør også utarbeides generelle retningslinjer etter ovennevnte plan for Dokkvatnet og Espedalen landskapsvernområder. Slik tilrettelegging innebærer som oftest fjerning av busker, trerøtter, steiner med mer for å bedre fremkommeligheten, samt pakking av snøen for å få en såle å kjøre på ved vintertransport. Tilretteleggingen må ikke føre til større inngrep enn nødvendig, og ikke komme i strid med spesielle verneverdier. Forvaltningsmyndigheten kan ved en dispensasjon stille krav for å ivareta disse hensyn. Det kan gis dispensasjon for nødvendig motorferdsel på barmark til formålet etter LVO forskriftene § 3 pkt. 6.3 e) eller f).

Hogst av ved

Det er i forskriftene gjort unntak for vedhogst. Retningslinjer for hogst av ved til bålbrenning beskrives i kapitlet om friluftsliv og reiseliv.

NP forskrift § 3 pkt. 2.3 c)

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til uttak av ved til buer og hytter i nasjonalparken. Slikt uttak bør skje i nærheten av buene/hyttene. Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til transport med snøskuter i forbindelse med denne vedhogsten (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 b)*). For støler/setrer, buer og hytter inntil nasjonalparken legges til grunn at behovet for ved kan dekkes av hogst utenfor parken.

LVO forskrifter § 3 pkt. 2.3 eller 2.4

I landskapsvernområdene er en vesentlig del av verneformålet å ivareta det åpne kulturlandskapet, og vedhogst er derfor ønskelig. Vedhogst vil også være et ledd i å hindre gjengroing av beitearealer. Vernebestemmelsene er derfor ikke til hinder for vedhogst, inkludert til bruk utenfor landskapsvernområdene. Innenfor Fullsenn landskapsvernområde må det prioriteres å holde kulturlandskapet åpent ved å tillate mest mulig hogst. I Dokkvatnet og Espedalen landskapsvernområder er det i tillegg til et mål om åpne landskap også et mål å ta vare på spesielt verdifull skog, og her må vedhogsten skje etter retningslinjer fastsatt i forvaltningsplan for å sikre at disse verdiene ikke ødelegges. Disse retningslinjene vil samsvare med planen for skogsdrift, der det vil bli fastsatt retningslinjer for hogst.

All hogst skal skje som plukkhogst, og særmerkede, dekorative og døde trær som preger landskapet skal ikke hogges. Hogst av ved skal skje i samsvar med skogbruksloven på lik linje med skogsdrift. Med hjemmel i denne loven vedtok Fylkeslandbruksstyret den 2. februar 1994 bestemmelser om vernskogforvaltning i Oppland. Her presiseres at hogst av ved til eget bruk/husbehov, ikke er meldepliktig til skogoppsynet (kommunen). Vedhogsten må likevel skje i samsvar med retningslinjer fastsatt i ovennevnte vedtak, både i allmenninger og privat skog. All skog i foreslåtte Dokkvatnet og Fullsenn landskapsvernområder, og mesteparten av skog i Espedalen landskapsvernområde, ligger innenfor gjeldende vernskoggrenser. Det vil være viktig at vernskogbestemmelsene ikke er til hinder for å ivareta verneverdier innenfor landskapsvernområdene som selve det åpne landskapsrommet og biologisk mangfold og kulturminner/kulturmiljøer knyttet til dette landskapet.

Vernebestemmelsene i Fullsenn landskapsvernområde er ikke til hinder for motorferdsel på vinterføre for hogst i jord- og skogbruket etter § 3 pkt 6.2 f). Dette gjelder vedhogst til bruk både innenfor og utenfor verneområdet. Det kan videre søkes om tillatelse til motorferdsel i forbindelse med vedhogst etter 3 pkt 6.3 e). Dette omfatter behov tilknyttet fritidsbruk samt behov for barmarkskjøring. I Dokkvatnet og Espedalen landskapsvernområder må all motorferdsel i forbindelse med vedhogst omsøkes etter § 3 pkt 6.3 d) eller e), jamfør spesielle retningslinjer for vedhogst beskrevet ovenfor. Eksempelvis støler/setrer i drift med årlig gjentakende uttak av ved vil her kunne få flerårige tillatelser. Dersom vedhogsten inngår i skogbruksplanen, kan motorferdsel eventuelt også foregå uten etter søknad (§ 3 pkt 6.2 f)).

Oppsjømyrene, Røssjøen, Hynna og Hersjømyrin NR forskrifter § 7 bokstav f)

Det kan etter søknad gis tillatelse til uttak av ved til buer og hytter innenfor noen naturreservater der dette er vurdert å kunne være aktuelt. Dette gjelder Oppsjømyrene, Røssjøen, Hynna og Hersjømyrin naturreservater. Transport av ved vinterstid med snøskuter kan etter søknad tillates etter *forskriftenes § 7 bokstav t)/u)/x)*.

Rydding av kratt

Det er i forskriftene gjort unntak for noe rydding av kratt.

NP forskrift § 3 pkt. 2.3 d)

Økosystemet i nasjonalparken skal i utgangspunktet preges av naturlige prosesser uten menneskelig påvirkning. Forvaltningsmyndigheten kan likevel gi tillatelse til rydding av skog og kratt på areal rundt buer og hytter som ellers vil kunne gro igjen.

LVO forskriftene § 3 pkt. 2.3 og 2.4

I Fullsenn landskapsvernområde er all slags rydding av kratt tillatt i samsvar med gjeldende lovverk (skogbruksloven). I Dokkvatnet og Espedalen landskapsvernområder kan det etter søknad gis tillatelse til rydding av skog og kratt omkring hytter i samsvar med retningslinjer fastsatt i forvaltningsplan, mens annen krattrydding (rydding rundt støler/setrer og beitearealer) er tillatt uten spesiell tillatelse men i samsvar med retningslinjer fastsatt i forvaltningsplan. Retningslinjene vil ivareta de spesielle skogverdiene som finnes noen plasser i disse to verneområdene, og vil kunne bli knyttet til ovennevnte plan for skogsdrift.

I begrepet "rydding av kratt" i landskapsvernområdene ligger også krattknusing. Dette skjer oftest ved hjelp av aggregat montert på traktor. Ved rydding av beitearealer er det viktig at omfanget av ryddingen tilpasses etterfølgende beitetrykk. I kombinasjon med beite er krattrydding, og eventuelt knusing, vesentlig for å opprettholde det åpne landskapet. Forvaltningsmyndigheten bør arbeide for at skjøtselen rettes inn mot spesielt verdifulle områder, og sørge for kontinuitet i skjøtselen. Det vil være aktuelt for forvaltningen å gjennomføre eller bistå med rydding i verdifulle men vanskelige områder, som ellers ikke blir ryddet. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til tilknyttet motorferdsel på barmark etter *LVO forskriftene § 3 pkt. 6.3 d) eller e)*.

LVO forskrifter § 3 pkt. 7.3 a)

All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt i alle verneområdene (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 7.1, NR forskrifter § 3 pkt. 3*). Likevel er det i bestemmelsene for landskapsvernområdene mulig for forvaltningsmyndigheten å gi tillatelse til bruk av plantevernmidler for stubbebehandling ved rydding av støls/setervoller. Bruk av plantevernmidler reguleres også gjennom forurensningsloven. Bestemmelsen er tatt inn for å bidra til at det mest verdifulle kulturlandskapet rundt støls/setervollene enklere skal kunne holdes åpent. Stubbebehandling med eksempelvis glyfosat må vurderes i forhold til sannsynlig nytteverdi, og det kan settes vilkår om mengde, areal og tidsrom for bruk. Det må også tas hensyn til andre verneverdier enn åpent landskap, og det kan ikke påregnes dispensasjon i områder der det er påvist spesielt verdifullt biologisk mangfold som kan skades av slike midler. Slike arealer bør fastsettes i forvaltningsplanen gjennom en spesiell skjøtselsplan (se videre beskrivelse av foreslåtte tiltak sist i kapitlet). Forvaltningsmyndigheten kan ved behov gjennomføre undersøkelser for å dokumentere virkningene på verneverdiene etter gjennomførte tiltak. En må i verneområdene unngå bruk av plantevernmidler som har høy restinnhold av tungmetaller og/eller andre miljøgifter.

Yddin, Hovsjøen, Oppsjømyrene, Røssjøen, Hynna og Hersjømyrin

I våtmarksreservatene kan det etter søknad gis tillatelse til rydding av skog og kratt omkring buer og hytter som ellers vil kunne gro igjen (*NR forskrifter § 7 bokstav e)*).

I flere av våtmarksreservater er kulturmark (naturbeitemark, slåtteeenger og andre beitepåvirkede arealer) en del av verneformålet (Yddin, Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene og Hynna naturreservater), og her kan forvaltningsmyndigheten i spesielle områder iverksette krattrydding etter forskriftenes skjøtselshjemmel (*NR forskrifter § 9*). Dette vil kunne omfatte den skjøtsel som er gjennomført opp mot stølslaget Lii innenfor Hovsjøen naturreservat.

3.1.3 Tiltak

Forvaltningsmyndigheten bør arbeide for å styrke den tradisjonelle bruken og skjøtselen av utvalgte lokaliteter i nært og langsiktig samarbeid med aktuelle grunneiere. Fokus bør fortrinnsvis rettes mot lokaliteter av stor verdi med hensyn på biologisk mangfold (verdi A og B i henhold til fagrapportene fra Miljøfaglig Utredning fra 2005 og 2007). Mål vil blant annet være å unngå gjødsling og bruk av sprøytemidler der dette ikke er benyttet tidligere, og stimulere til spesifikke tiltak for å holde kulturlandskapet åpent og opplevelsesrikt med fokus på å beholde gamle slåtte- og naturbeitemarker samt kantsoner med stort biologisk mangfold. Her bør en se på beitebruk med vekt på fordeling mellom innmark og utmark. For innmark kan det prøves ut felles inngjerding av hele setervoller (lage ett beite av et større støls/seterområde som ikke brukes til aktiv støling/setring lenger). I utmark kan det bli aktuelt med sperregjerder eller andre tiltak for å konsentrere beitetrykket. Det er også aktuelt å se på effekter av "nye" dyreslag i et område som kjøttfe, geiter og hester. Det må i tillegg vurderes stimulerings tiltak for å få til økt beitetrykk gjennom et større antall beitedyr i et område, og eventuelt en lengre beiteperiode.

Det bør utarbeides skjøtselsplaner med bevaringsmål knyttet til viktige naturtyper av verdi A og B. En bør her vurdere effekt av beitetid og beitetrykk på innmark og utmark opp mot virkning på flora og vegetasjonstyper samme sted gjennom kontinuerlig overvåking av enkle og målbare bevaringsmål. Skjøtselsplanen bør også peke på aktuelle trusler og si noe om eventuelle negative effekter på verneverdiene av eksempelvis aktiviteter tilknyttet tilleggsnæringer på stølen/seteren. Slik kan en unngå en uheldig utvikling i god tid før verdiene kan bli ødelagt gjennom å legge om aktiviteten. Økonomiske virkemidler bør spisses inn mot disse utvalgte lokalitetene.

Ut over viktige naturtyper og ivaretagelse av biologisk mangfold bør tiltak også rettes inn mot spesielt viktige landskapsrom med kulturlandskap/stølsområder med et mål om å holde dette åpent og fritt for skog og kratt. Måloppnåelsen med slike tiltak vil altså være rettet mot selve det åpne landskapet og naturopplevelsen.

3.2 Reindrift

Kapitlet omhandler reindriften i verneområdene. Temaet berøres også av retningslinjer i andre kapitler som for eksempel kapitlet om bygninger og generelle retningslinjer i kapitlet om motorferdsel. Det må i en fullverdig forvaltningsplan være med reindriftskart. Kartet i verneplanprosessens konsekvensutredning er utdatert og må lages på nytt.

Fram tamreinlag har gjennom avtaler med flere grunneierne beiterettigheter i området. Tamreinlaget eies av ni personer og har rundt 3000 vinterbeitende rein. Samtlige foreslåtte verneområder overlapper eller ligger inntil beitearealene som brukes høst, vinter og vår. Reinsflokkene flyttes fra nordvest inn i verneområdene så snart snøforholdene tillater det, med start tidligst den 1. november etter avtale på Øystre Slidre statsallmenning. Halve flokken beiter om forvinteren i Øystre Slidre. Midtvinters flyttes flokken sørøstover inn i Gausdal og Nordre Land, og på våren nordover til området rundt Skreddalen-Skaget-Langsua-Agnsjøene i Øystre Slidre, Gausdal og Fron. Det sistnevnte er kalvingsområdet. Andre halvparten av flokken beiter vinterstid rundt Synnfjell, og flyttes rundt påske nordover for å forenes med resten av flokken i kalvingsområdet. Kalvingen setter i gang i begynnelsen av mai og foregår i en måned. I starten av juni flyttes hele flokken tilbake vestover mot sommerbeiteområdene. Avtalene med grunneierne varierer fra 1. – 16. juni som frist for når reinen skal være ute av området. Tamreinlaget sin gjeterhytte ved Stortjernet nordøst for Skaget ligger i nasjonalparken. Utover det ligger ingen kjente bygninger, gjerder, saltsteinskasser eller andre anlegg tilhørende reindriften i verneområdene.

3.2.1 utfordringer og mål

Reindriften innenfor verneområdene vil kunne videreføres og utvikles innenfor rammene av verneformålet. Retten til å utøve reindrift reguleres av reindriftsloven. Verneforskriftene vil likevel kunne regulere enkelte forhold ved reindriften for å sikre at utøvelse av næringen ikke kommer i strid med verneformålet. Overbeiting og nye driftsmetoder som medfører motorferdsel, sperregjerder og nye bygninger er eksempel på aktiviteter som kan komme i konflikt med verneformålet og verneverdiene, og som reguleres i verneområdene. Nødvendig bruk av snøskuter er imidlertid generelt tillatt i alle verneområder med reindrift. I tillegg til vernebestemmelsene vil overbeiting, bruk av kjøretøy i utmark med mer også reguleres gjennom avtaler med grunneierne.

3.2.2 Retningslinjer

Generelt

I alle verneområdene gjelder et generelt forbud mot inngrep og tiltak som kan endre landskapet/naturmiljøet (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.1; NR forskrifter § 3 bokstav c*). Det er også et generelt forbud mot motorferdsel (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.1; NR forskrifter § 5 bokstav b*), og skade og ødeleggelse av vegetasjon (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 2.1; NR forskrifter § 3 bokstav a*). Det er likevel gjort flere unntak fra disse vernebestemmelsene slik at forskriftene er tilpasset behov innenfor reindriften.

Beiting

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 2.2 a); NR forskrifter § 4 a)

Ikke i noen av verneområdene er bestemmelsen om vern av vegetasjonen til hinder for beiting.

Gjerder

NP forskrift § 3 pkt. 1.2 a); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 b); NR forskrifter § 4 bokstav g)/f)

Vernebestemmelsene for alle verneområdene er ikke til hinder for vedlikehold av anlegg og innretninger, herunder gjerder (det samme punktet hjemler også vedlikehold av bygninger som blir tatt opp i eget kapittel). Det kan etter søknad gis tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark eller luftfartøy (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 e); LVO forskrifter § 6.3 h)/i*) for transport av materialer til formålet. Dette gjelder også i naturreservatene, der dispensasjoner i all hovedsak vil gjelde transport på vinterføre (*NR forskrift § 7 bokstav f/k/m/n*). Det kan i landskapsvernområdene også gis tillatelse til

barmarkskjøring i forbindelse med vedlikehold av gjerder (*LVO forskrifter § 6.3 c*). Slik barmarkskjøring må begrunnes med spesielle behov som ikke kan dekkes av kjøring på snødekt mark. Det er gjennom verneplanprosessen ikke kjent at det eksisterer noen gjerder eller gjerdeanlegg til reindriften i verneområdene.

NP forskrift § 3 pkt. 1.3 c), e) og k); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 c), e) og q) eller s); NR forskrifter § 5 pkt. 3 eller 5

Etter søknad kan det gis tillatelse til oppsetting av nye anlegg og innretninger i forbindelse med reindrift i alle verneområdene. Dette omfatter nye gjerder, herunder merkegjerder, slaktegjerder, skillegjerder og sperregjerder. Søknader må begrunnes med et reelt behov, og det vil kunne stilles krav om plassering, utforming og type gjerde av hensyn til verneformål og verneverdier. I forbindelse med behovsvurderingen skal forvaltningsmyndigheten innhente uttalelse fra Reindriftsforvaltningen. Gjerdeanlegg av større omfang bør fortrinnsvis legges utenfor verneområdene, alternativt i landskapsvernområdene. I nasjonalparken og landskapsvernområdene er det i tillegg tatt inn egne punkt om erstatning med nye anlegg etter naturskade eller riving av gamle anlegg. Liknende tilfeller i naturreservatene vil kunne fanges opp av hjemmelen for å tillate nye gjerder.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til motorferdsel etter de samme forskriftspunktene og retningslinjene som nevnes i avsnittet ovenfor om vedlikehold av gjerder (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 e); LVO forskrifter § 6.3 c) og h)/i); NR forskrift § 7 bokstav f/k/m/n*).

Saltstein

NP forskrift § 3 pkt. 1.2 c); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 g) eller i); NR forskrifter § 7 bokstav c)

I nasjonalparken og landskapsvernområdene er bestemmelsene ikke til hinder for at det settes opp saltstein og lignende i forbindelse med beiting (og i samsvar med forvaltningsplan i nasjonalparken). Forskriftenes "og lignende" betyr for eksempel saltsteinskasser. I naturreservatene må det søkes om utsetting av saltstein.

I alle områdene må tamreindriften og forvaltningsmyndigheten samråde om plassering når det skal settes opp nye kasser, og ved eventuelt behov for justering av gamle utsettingsplasser. Det kan etter søknad gis tillatelse til bruk av snøskuter til formålet *NP forskrift § 3 pkt. 6.3 h); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 b)*. I naturreservatene kan det gis tillatelse til motorisert ferdsel etter *§ 7 bokstav m)/o)/p)/q)/r)/s)*, og utkjøring av saltstein skal også her skje med snøskuter.

Bruk av hest og hund i forbindelse med gjeting og tilsyn

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 5.3; NR forskrifter § 6 bokstav d)/e)/f)/g)

I nasjonalparken og landskapsvernområdene er organisert bruk av hest bare tillatt på veier eller traseer og i områder og til tider som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplan. Dette er likevel ikke til hinder for bruk av hest til kløving og gjeting. I naturreservatene er ridning i utgangspunktet forbudt (*§ 5 bokstav c)*) men det er gjort unntak for bruk av hest i forbindelse med tilsyn av beitedyr (det vil si bufe og tamrein).

NR forskrifter § 4 bokstav g)/h)/i) (kun våtmarksreservater)

I våtmarksreservatene (det vil si Yddin, Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene, Hynna og Hersjømyrin NR) er slipp av hund i utgangspunktet forbudt (*§ 3 bokstav b)*), unntatt bruk av hund i forbindelse med blant annet gjeting. Det betyr at gjeting med hund er tillatt i alle verneområdene etter hundelovens bestemmelser.

Motorferdsel i forbindelse med utøvelse av reindrift

Det er i verneforskriftene tatt inn bestemmelser som ivaretar eksisterende bruk av motorkjøretøy i forbindelse med reindrift.

Vinterstid brukes snøskuter i forbindelse med flytting av og tilsyn med flokkene. Vanligvis utføres gjetingen av to-tre personer. Snøskuterbruken har samtykke fra de berørte grunneierne. I begrenset omfang skjer gjetingen også til fots med hund. I tillegg har tamreinlaget i begrenset omfang brukt helikopter i forbindelse med at noen dyr i kalvingsperioden krysser Vinstra elv og trekker nordover. Elven var tidligere en naturlig grense for å hindre dette, men etter reguleringen av vassdraget i området ved Hersjøene er vannstanden senket og reinen kan krysse. I tillegg til at områdene nord for elven ikke tilhører beiteområdet, risikeres sammenblanding med annen tamrein. Det kan også oppstå behov for bruk av helikopter for flytting av halve reinsflokk til vinterbeitet på Synnfjell i de år vinteren kommer sent og snøforholdene ikke ligger til rette for snøskuterkjøring.

Det er på bakgrunn av dette tatt inn bestemmelser i alle verneområdene som hjemler bruk av snøskuter i forbindelse med utøving av reindrift. Selv om ikke alle verneområdene omfatter beiteområder, hender det at reinen trekker ut av beiteområdene og må flyttes tilbake med hjelp av snøskuter. Det er også tatt inn bestemmelser om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift, herunder helikopter. Slik bruk vil være begrenset til formål nevnt i avsnittet ovenfor, og bestemmelsen er derfor kun tatt inn i forskriftene til de verneområder som kan bli berørt (det vil si nasjonalparken, Fullsenn og Espedalen landskapsvernområder samt Yddin, Røssjøen, Skardberga og Hersjømyrin naturreservater).

På bakgrunn av praksis innen reindriften frem til i dag og det overordnede verneformålet om å holde motorferdsel i utmark (spesielt på barmark) på et minimum, vil det ikke bli tillatt med barmarkskjøring i forbindelse med gjeting av reinsflokkene. Barmarkskjøring har frem til i dag foregått i svært begrenset omfang utenfor bilveger og noen kjørespor. Det er gjennom verneplanprosessen ikke kjent at de berørte grunneierne har gitt samtykke til barmarkskjøring i utmark, inkludert kjørespor, utover den begrensede kjøringen som unntaksvis foregår med snøskuter på mindre, bare partier ved dårlige snøforhold og som vanskelig lar seg unngå. Dette betyr at tamreinlaget må drive reinsflokkene ut av verneområdene mot sommerbeitet før det blir for sent å bruke snøskuter. Ved senere flytting må gjetingen i verneområdene skje uten bruk av motorisert kjøretøy.

NP forskrift § 3 pkt. 6.2 b); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.2 e); NR forskrifter § 6 bokstav c)

I alle verneområdene er det generelle motorferdselsforbudet ikke til hinder for nødvendig bruk av snøskuter i forbindelse med utøvelse av reindrift. Leiekjører for reieier eller reindriftsansvarlig må medbringe skriftlig dokumentasjon/avtale med oppdragsgiver. Leiekjører er i denne sammenheng innleid av reindriftseier, og skal ikke blandes sammen med de i kommunene etablerte leiekjøringsordningene for frakt av varer og utstyr til hytter. Forvaltningsmyndigheten bør ha en dialog med tamreinlaget for å få oversikt over omfanget av og i hvilke områder og perioder motorferdselen foregår, eksempelvis gjennom at tamreinlaget fører kjørebok.

NP forskrift § 3 pkt. 6.3 m); Fullsenn LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 l); Espedalen LVO § 3 pkt. 6.3 m); Yddin NR forskrift § 7 bokstav s); Røssjøen NR forskrift § 7 bokstav w); Skardberga NR forskrift § 7 bokstav x); Hersjømyrin NR forskrift § 7 bokstav y)

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon fra det generelle forbudet mot flyving lavere enn 300 m over bakken for å tillate bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift. Tillatelse kan påregnes til formål nevnt i avsnittene ovenfor. Terskelen for å gi tillatelse til bruk av helikopter i våtmarksområdene rundt Hersjøene på våren vil bli forholdsvis høy på grunn av forstyrrelser av våtmarksfugl. Det vil kunne gis flerårige tillatelser forutsatt at vilkår i dispensasjonen som for eksempel kjøreløgg overholdes.

3.2.3 Tiltak

3.3 Friluftsliv og reiseliv

Foto: Line Andersen

Kapitlet omhandler retningslinjer for tilrettelegging og bruk i forbindelse med friluftsliv, herunder stier og skiløyper, sykling, riding, hundespannkjøring, telting, båndtvang for hund, bålbrenning med mer. Jakt og fiske beskrives i et eget kapittel. Reiseliv som tilleggsnæring til jordbruk blir tatt opp i kapitlet om jordbruk.

Kapitlet vil avklare forskriftenes punkt om hva slags aktiviteter som vil være søknadspliktige, herunder retningslinjer for hva som er å betrakte som organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet. Med utgangspunkt i temakart fra verneforslaget og KU-rapportene for friluftsliv og reiseliv bør kart som viser følgende temaer gås igjennom i forbindelse med forvaltningsplanprosessen: parkeringsplasser/innfallsporter til området, overnattingssteder, sti- og løypenett samt annen tilrettelegging, inkludert eventuelle delområder der tilrettelegging eller utvalgte aktiviteter bør tillates/ikke tillates.

Generell innledning om friluftsb Bruken av området. Her må det klargjøres at et av verneformålene i nasjonalparken og landskapsvernområdene er at allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Friluftsliv er imidlertid ikke en del av verneformålet i naturreservatene, der vernebestemmelsene likevel er spesielt utformet for å ivareta aktuelle friluftslivinteresser i området sett som helhet. Deretter bør det være en beskrivelse av hver enkel kommune med status, verdier og statistikk på overnatting, med mer. Gjennomgang av overnattingssteder, stier, løyper og annen tilrettelegging innenfor verneområdene. Det bør her klargjøres hvem som er ansvarlig for tilretteleggingen/tilbudene.

3.3.1 utfordringer og mål

Beskrivelse av trender og utfordringer. Målet er å bevare allmennhetens mulighet til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Det bør her tas opp eventuelle eksisterende eller sannsynlige brukerkonflikter og konflikter med spesielle verneverdier – beskrivelse/undersøkelse av hvilken type brukere (lokale/tilreisende med mer), inkludert reiselivsaktører, lag og organisasjoner, som bruker området – hvor, når og til hva slags aktivitet. Forvaltningsplanprosessen vil danne grunnlag for en slik beskrivelse.

Reiselivsnæringer er en fellesbetegnelse på næringer der salget til de reisende utgjør en betydelig andel av produksjonen. Som reiselivsnæringer regnes vanligvis transport-, overnattings-, serverings-, formidlings- og opplevelsesnæringer, inkludert salg av jakt- og fiskerettigheter. Det er et politisk mål at den turistmessige bruken av fjellområdene i Norge skal øke. I St.prp.nr. 65 (2002-2003) la regjeringen fram en utredning om bærekraftig bruk av utmark og fjellområdene i Norge, den såkalte "Fjellteksten". Ved i større grad å satse på temareiser, natur- og kulturbasert turisme og unike reiseopplevelser vil verdiskapingen innen reiselivet og i bygdene kunne bli større enn i dag. Dette er fulgt opp blant annet i St. meld. nr. 26 (2006-2007) om regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Her vises det til at arbeidet med forvaltningsplaner for verneområdene skal prioriteres, med sikte på økt bruk, uten at verneområdene svekkes.

Flere bedrifter i området satser på naturbasert reiseliv, og mulig økt markedsføring og bruk gjennom vernet vil kreve gjennomtenkte og gode løsninger for eventuell økt aktivitet. Det bør gjennom forvaltningsplanprosessen vurderes om det er behov for å lage planer for spesielle aktiviteter som eksempelvis organisert ridning og sykling for å fastlegge hvor og når aktiviteten fortrinnsvis bør foregå, alternativt om det finnes områder/perioder der aktivitetene må unngås. Her må hele området ses i sammenheng. En kan her skille ut delområder der disse aktivitetene ikke vurderes å kunne skade verneverdiene og dermed kan foregå uten spesiell tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Se videre under delkapitlene om organisert ferdsel samt sykling, organisert bruk av hest, organisert kjøring med hundespann og jakthundtrening.

3.3.2 Retningslinjer

Generelt om ferdsel

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 5.1, 5.4, 5.5; NR forskrifter § 3 og 5

Den norske allemannsretten er nedfelt i friluftsløven og gjelder også innenfor områder vernet etter naturvernloven. Friluftsløven stiller krav til alle om hensynsfull atferd på annenmanns grunn. I naturvernloven kan det i tillegg være spesielle krav knyttet til ferdsel. I alle verneområdene gjelder at all ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Noe av tilretteleggingen for friluftsliv krever også unntak fra bestemmelsene om forbud mot inngrep og tiltak som kan endre landskapet/naturmiljøet (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.1; NR forskrifter § 3 bokstav c)*), og det generelle motorferdselforbudet (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.1; NR forskrifter § 5 bokstav b)*)

Innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken og landskapsvernområdene kan Direktoratet for naturforvaltning ved særskilt forskrift regulere eller forby ferdsel som kan skade naturmiljøet. Bestemmelsen har på nåværende tidspunkt aldri blitt brukt i noen av landets verneområder. Forvaltningsmyndigheten har i tillegg hjemmel til å legge om eller kreve fjernet merking av stier og skiløyper hvis disse skulle vise seg konfliktyllete i forhold til naturmiljøet eller kulturminner. Disse bestemmelsene er tatt inn som en siste utvei for å sikre viktige verdier hvis det viser seg at bruken av området risikerer å ødelegge eller forringe verneverdiene. I første rekke vil en prøve å unngå slike situasjoner gjennom informasjon og gjennomtenkt kanalisering og tilrettelegging. Dette er også viktig for å gi en god opplevelse til de som besøker verneområdene. Kvalifiserte guider kan for eksempel kanalisere ferdselen slik at en aktivitet ikke kommer i konflikt med naturverdiene. De kan informere om naturverdiene og gjøre besøkernes bevisste på hvordan de bør ferdes i slike områder. Guider kan således bidra til å skåne områder som er særlig sårbare for forstyrrelse ved blant annet å lede ferdsel til områder som har større tåleevne. Et pilotprosjekt med naturveiledere er i 2009 satt i gang i Jotunheimen nasjonalpark. Hvis utfallet av prosjektet viser seg vellykket, kan modellen eventuelt videreføres også til disse verneområdene.

I naturreservatene finnes ikke tilsvarende bestemmelser, men forskriftene har flere bestemmelser som regulerer ferdsele for å ivareta verneverdiene.

Stier, skiløyper, bruer og klopper

Tilrettelegging for friluftsliv i fjellet skal være i tråd med Direktoratet for naturforvaltning (DN) sin håndbok 27, "Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv", fra 2006. Turistforeningen med flere har også utarbeidet "Merkehåndboka" fra 2002, som gir retningslinjer for merking av stier, stikking av skiløyper med mer. Det må i forvaltningsplanprosessen gjøres en gjennomgang av sti- og skiløypenettet i forhold til traseer, status, hvordan de skal merkes, ansvar, omfang av bruk, tidsperiode for merking og preparering av skiløyper med mer, i hele området som grunnlag for å kunne vurdere behov for eventuelle justeringer, og hvor eventuelle nye stier og skiløyper bør gå. Traseene som fastsettes og kartfestes i forvaltningsplanen, vil være "godkjente" for vedlikehold etter verneforskriftene.

NP forskrift § 3 pkt. 1.2 b), 1.3 f), g); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 d), 1.3 k) og l)/l) og m)

I nasjonalparken og i landskapsvernområdene er vernebestemmelsene ikke til hinder for vedlikehold av stier, traseer for skiløyper, skilt, bruer, klopper, varder og lignende i samsvar med forvaltningsplan. Dette omfatter rydding av kratt, merking og annet vedlikehold av eksisterende traseer.

Forvaltningsmyndigheten kan tillate bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt samt merking av nye stier og skiløyper. Det er i de foreslått forskrift likevel ikke gitt mulighet for nye skiløyper i Dokkvatnet landskapsvernområde. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark eller luftfartøy for transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på anlegg som bruer og klopper (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 e); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 h)/i)*). Det kan også gis tillatelse til bruk av snøskuter for merking og vedlikehold av skiløyper, det vil si stikking og innsamling av stikker, vedlikehold av eventuell fast merking, i forbindelse med krattrydding samt gjennomkjøring etter stort snøfall eller uvær for ettersyn/supplering av stikkingen (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 j); LVO forskrifter i)/j)/k)*).

NR forskrifter § 7 bokstav g)/f) eller § 4 bokstav i); Skardberga NR forskrift § 7 bokstav e)

I naturreservatene åpner forskriftene for merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier/gamle ferdselsveger, samt skiløyper der dette er aktuelt. I de naturreservater det er kjent kun én løype presiseres dette i forskriften. Forvaltningsmyndigheten kan videre gi tillatelse til bruk av snøskuter i forbindelse med stikking og vedlikehold av skiløyper, jmfør beskrivelse ovenfor om hva dette omfatter (*NR forskrifter § 7 bokstav n)/p)/q)/r)/s)/t)*). Skardberga naturreservat er eneste naturreservatet hvor det kan gis tillatelse til merking av nye stier og skiløyper. Det er ikke åpnet for bygging av nye bruer og legging av klopper i naturreservatene, men vedlikehold av eksisterende anlegg er tillatt.

NP forskrift § 3 pkt. 6.3 k); Fullsenn LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 j; Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 k); Yddin, Hovsjøen, Oppsjømyrene, Røssjøen, Skardberga, Hynna NR forskrifter § 7 bokstav n)/p)/q)/r)/s)/t)

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark (snøskuter eller prepareringsmaskin) for preparering av skiløyper eller bestemte traseer. Dette betyr at bestemmelsen kun er tatt inn i forskriftene til de områder der det finnes preparerte skiløyper på vernetidspunktet. Løypene må beskrives nærmere i forvaltningsplanen inkludert kartfestede traseer. I nasjonalparken og i naturreservatene bortsett fra Skardberga naturreservat kan en kun tillate preparering av eksisterende skiløyper, mens det i Fullsenn og Espedalen landskapsvernområder og Skardberga naturreservat kan tillates preparering også av eventuelt nye skiløyper.

Hundekjøringsløyper

Forskriftene er utformet slik at behov tilknyttet én eksisterende og én planlagt hundekjøringsløype er ivaretatt. Etter vernevedtaket er det ikke åpnet for å tillate nye hundekjøringsløyper i verneområdene.

Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 1.2 d); Hynna naturreservat forskrift § 7 bokstav g)

I Espedalen landskapsvernområde er vernebestemmelsene ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende hundekjøringsløype i samsvar med forvaltningsplan. Traseen skal kartfestes. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark (for hundekjøringsløypen menes snøskuter, jmfør bestemmelse i Hynna NR) for merking og oppkjøring av løypen etter forskriftens § 3 pkt. 6.3 k). Traseen berører også Hynna naturreservat, der forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til merking, rydding og vedlikehold av traseen. Forvaltningsmyndigheten kan også i reservatet tillate bruk av snøskuter på snødekt mark for merking og oppkjøring av løypen, frem til og med 31. mars (*forskriftens § 7 bokstav u)*). Datoen er satt av

hensyn til fugl i våtmarksreservatene som bør få mest mulig fred i perioden 1. april – 31. juli. Gjennom å ikke preparere fra 1. april prøver en å fase ut hundspannkjøring etter denne datoen i naturreservatet. Stoppdatoen vil kunne få praktisk konsekvens for oppkjøringsperioden også utenfor naturreservatet, som ikke er spesielt regulert. Hundekjøringsløypen blir blant annet brukt av profesjonelle utøvere som er avhengig av gode forhold, og løypen har også en viktig kanalisierende effekt av hundespann bort fra vanlige skiløyper og viktige vinterbeiteområder for elg. Det vil i forvaltningsplanprosessen fastsettes hvor ofte løypen kan kjøres opp, med sikte på å minimere den motoriserte ferdselen så langt det går, spesielt i dager med stor ferdsel i fjellet. Foreløpige opplysninger er at praksis i dag er oppkjøring med snøskuter med slodd etter snøfall, regn, is eller vind, cirka en gang i uken.

Fullsenn LVO forskrift § 3 pkt. 1.3 m); Skardberga NR forskrift § 7 bokstav e)

Ny hundekjøringsløype i Etnedal, Nordre Land og Gausdal kommuner vil berøre Fullsenn landskapsvernområde og Skardberga naturreservat, og det er derfor foreløpig tatt inn bestemmelser der forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til merking av løypen, og bruk av snøskuter for oppkjøring (Fullsenn LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 j); Skardberga NR forskrift § 7 bokstav s). Løypa må imidlertid kartfestes i god tid før vernevedtaket for å kunne tilpasse forskriftene i berørte verneområder.

Organisert ferdsel og ulike ferdselsformer

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 5.2, 5.3

I nasjonalparken og i landskapsvernområdene er vernet ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots (omfatter også skigåing) så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende. Organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten etter nærmere retningslinjer i forvaltningsplanen.

Organisert ferdsel defineres som ferdsel der en person, et lag, en skole, et firma med mer planlegger, koordinerer og/eller arrangerer en aktivitet som er kunngjort eller markedsført på forhånd. Turer med familie og venner omfattes ikke av denne definisjonen.

Om den organiserte ferdselen er av kommersiell karakter har ingen betydning for vurderingen av om den må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det er ferdselens virkninger på verneverdiene som er avgjørende.

Det må i forvaltningsplanprosessen klargjøres hva slags organisert ferdsel og ferdselsformer som vil kunne skade verneverdiene (jmfør kapitlet "Strategier for forvaltningen" om differensiert forvaltning). Slike aktiviteter vil være søknadspliktige, der det ved en tillatelse kan stilles vilkår for å kunne styre tiltaket av hensyn til sårbare verneverdier. Her må en vurdere fare for slitasje på kulturminner og vegetasjon, og ta hensyn til dyreliv og beitedyr samt andre friluftsutøvere. Når det gjelder organiserte fotturer kan en eksempelvis lage retningslinjer om at vernebestemmelsene ikke er til hinder for turer som følger det i forvaltningsplanen godkjente sti- og skiløypenettet, eller foregår utenfor sti- og skiløypenettet men unngår spesielt avsatte, kartfestede delområder som er sårbare for slik virksomhet, mens organiserte fotturer utover dette eventuelt kan skade naturmiljøet, og må derfor ha spesiell tillatelse. I tillegg bør terskelen for det omfang av en aktivitet som utløser søknadsplikt legges så høgt som mulig for å unngå unødvendige restriksjoner og saksbehandling, men samtidig sikre verneverdiene. Terskelen vil kunne være forskjellig mellom nasjonalpark og landskapsvernområder, og mellom ulike ferdselsformer. Et eksempel på terskel kan være at hvis en spesifikk aktivitet arrangeres flere enn X antall ganger per sesong, eller med flere enn Y antall utøvere, er tiltaket søknadspliktig. Det vil som for andre søknadspliktige, årlig gjentakende tiltak, kunne gis flerårige tillatelser. Det er viktig at forvaltningsmyndigheten sørger for god dialog med de ulike aktørene som bruker verneområdene i sin virksomhet. Det kan være avgjørende for å vurdere om den organiserte ferdselen kan være problematisk i forhold til verneverdiene.

Eksempler på aktiviteter som i forvaltningsplanprosessen kan vurderes å klassifiseres som organisert ferdsel og/eller ferdselsformer som kan skade naturmiljøet er turorientering, idrettsarrangementer, kajakk- og kanopadling, villttaksering, viltsafari, bruksprøver for hund, telting (se nedenfor), ridning og hundespannkjøring (organisert ridning og hundespannkjøring reguleres direkte i forskriftene med eget punkt, se nedenfor). Det kan også spesifiseres områder hvor overnatting i både telt og åpne buer/hytter for organiserte turer bør skje/ikke skje. Ved vurderinger av om en aktivitet kan skade naturmiljøet kan det være nødvendig å ha oversikt over omfanget av ferdsel, årstidsvariasjoner i ferdsel, og hvor mye ulike områder og stier blir brukt med mer.

Sykling, organisert bruk av hest, organisert kjøring med hundespenn, jakthundtrening og telting utover en uke på samme sted (kun nasjonalpark) er regulert direkte i forskriftene med henvisning til forvaltningsplan, og kommenteres derfor spesielt.

NP forskrift § 3 pkt. 5.3; LVO forskrifter § 3 pkt. 5.3

I forskriftene til nasjonalparken og i landskapsvernområdene er det tatt inn et eget punkt om sykling, organisert bruk av hest, organisert kjøring med hundespenn og jakthundtrening. Det siste beskrives i kapitlet om jakt og fiske. Disse aktivitetene er bare tillatt på veier eller traseer og i områder og til tider som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplan. Bruk av hest til kløving og gjeting er tillatt overalt (se kapitlene om jordbruk og tamreindrift). Bruk av hest og kjøring med hundespenn i uorganisert form er tillatt med mindre forvaltningsplanen fastsetter spesielle retningslinjer for disse aktivitetene (se ovenfor om ferdselsformer som kan skade naturmiljøet).

Sykling, ridning og hundespennkjøring innenfor verneområdene er tilbud som er, eller kan bli, viktige for reiselivsbedriftene som bruker området. Sykling foregår i dag mest i landskapsvernområdene, og er ikke kanalisert til spesielle traseer. I Valdres og Espedalen foregår en målrettet satsing på sykling som reiselivstilbud. Etter friluftsløven er sykling tillatt på veger og stier i utmark og ellers overalt på fjellet. Omfanget av terrengsykling i utmark er generelt økende, og aktiviteten kan føre til store skader i terrenget. Sykling vil derfor vurderes i forhold til slik terrengslitasje med fokus på verneverdiene, herunder dyreliv, vegetasjon og kulturminner, samt andre friluftslivsutøvere, og vil i verneområdene kunne styres der en anser det nødvendig. Det samme gjelder for organisert ridning, som er en relativt begrenset aktivitet i dag. Organisert kjøring med hundespenn er i hovedsak kanalisert til de spesielle løypene for dette i området. Aktiviteten må vurderes i forhold til sårbart dyreliv som for eksempel rovfugl og våtmarksfugl, og andre friluftslivsutøvere.

I forvaltningsplanprosessen vil området ses i sin helhet, og det bør fastsettes områder, traseer og perioder i verneområdene der sykling, organisert bruk av hest, organisert kjøring med hundespenn og jakthundtrening kan foregå uten spesiell tillatelse etter vernebestemmelsenes § 3 pkt. 5.3. Utover dette vil disse aktivitetene etter § 3 pkt. 5.2 klassifiseres som organisert ferdsel eller ferdselsformer som kan skade naturmiljøet, og enten bli søknadspliktige, eller totalt forbudt.

NP forskrift § 3 pkt. 5.3, 5.6; LVO forskrifter § 3 pkt. 5.3

I nasjonalparken krever telting ut over én uke på samme sted særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, med unntak av vanlige vandrerfelt. Etter friluftsløven er telting eller annet opphold ikke tillatt i mer enn to døgn om gangen uten eierens eller brukerens samtykke. Samtykke til lengre opphold trengs likevel ikke på høgfjellet eller på område fjernt fra bebyggelse med mindre det må regnes med at oppholdet kan medføre nevneverdig skade eller ulempe. Store tellleirer med vanlige vandrerfelt kan kategoriseres som en ferdselsform som kan skade naturmiljøet gjennom slitasje og eventuelt forstyrrelser, og dermed underlegges søknadsplikt. Dette vil behandles nærmere i arbeidet med forvaltningsplan. På den måten kan forvaltningsmyndigheten styre store tellleir bort fra spesielt sårbare områder/perioder. Et eksempel på terskel for hva som krever spesiell tillatelse kan være at telting, inkludert både lavvo og vandrerfelt med mer, i mer enn X antall persondøgn (antall personer x antall døgn) er søknadspliktig. Hvis det anses som aktuelt kan vurderingene også omfatte landskapsvernområdene, som har samme bestemmelse for ferdselsformer som kan skade naturmiljøet som nasjonalparken.

NR forskrifter § 3,4,5,7

I naturreservatene er ferdsel regulert noe annerledes enn i nasjonalparken og landskapsvernområdene. I motsetning til i de store verneområdene er friluftsliv ikke en del av verneformålet i naturreservatene. Forskriftene for naturreservatene er likevel utformet med tanke på å i størst mulig grad ivareta hensynet til brukerinteresser så lenge det ikke går utover verneverdiene.

Vernebestemmelsene i naturreservatene er ikke til hinder for ferdsel til fots, inkludert skigåing, så lenge dette skjer varsomt og det tas hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

Bruk av naturreservatene til tellleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt etter *forskriftenes § 3 bokstav d)/e)*. Det kan imidlertid søkes om avgrenset bruk av reservatene i samband slike arrangement, der søknader vil vurderes ut fra hensynet til verneverdiene (*forskriftenes § 7 bokstav i)/j)/k)/l)*). En kan i våtmarksreservatene (Yddin, Hovsjøen, Oppsjømyrene, Røssjøen, Hynna og Hersjømyrin NR) ikke påregne tillatelser i perioden 1. april – 31. juli av hensyn til fuglelivet.

Sykling, bruk av hest og kjerre og ridning utenom eksisterende veger er forbudt i naturreservatene. I Hynna naturreservat presiserer forskriften at slik bruk er tillatt på Reinsåsvegen frem til Reinsåsen,

samt på vegen mellom Reinsåsen og Hornsjøen utenom perioden 1. april – 31. juli. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av hest for uttransport av elg og hjort eller tilsyn med beitedyr. I Yddin, Røssjøen, Skardberga, Hynna og Hersjømyrin naturreservater er det gjennom verneplanprosessen vurdert som aktuelt at etter søknad kunne tillate ridning langs bestemte traseer (forskriftenes § 7 bokstav h)/i)/j); i Skardberga NR omfatter denne bestemmelsen også sykling). Dette vil ses i sammenheng med øvrige verneområder, jamfør retningslinjer for nasjonalpark og landskapsvernområder, og det bør pekes ut traseer hvor dette kan tillates i forvaltningsplanprosessen.

I våtmarksreservatene (Yddin, Hovsjøen, Oppsjømyrene, Røssjøen, Hynna og Hersjømyrin NR) må det tas spesiell hensyn til fuglelivet. Bruk av modellbåter og modellfly er derfor helt forbudt. I perioden 1. april – 31. juli vurderes fuglelivet som spesielt sårbart, og noen aktiviteter er derfor forbudt i denne perioden. Dette gjelder telting og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering (forskriftenes § 3 bokstav d)). Bruk av robåt, kano, seilbrett med mer er i utgangspunktet forbudt i alle våtmarksreservatene (forskriftenes § 3 bokstav g)). Det er likevel gjort unntak for bruk av robåt, kano og liknende (eksempelvis kajakk) etter 31. juli (til og med 31. mars). Unntakene gjelder i følgende vann der dette gjennom verneplanprosessen er vurdert å kunne være aktuelt, og derfor spesielt nevnt i forskriftene (forskriftenes § 4 bokstav h)/i)/j)/k):

- Etna og Kjølaåni i Yddin NR
- Hovsjøen og Midtvatnet i Hovsjøen NR
- Toftsærvatnet og Snæra i Oppsjømyrene NR
- Røssjøen, Rotvollfjorden og i Sebu-Røssjøen i Røssjøen NR
- Nedre Reinsjøen i Hynna NR
- Øvre og Nedre Hersjøen i Hersjømyrin NR

I alle våtmarksreservatene er det i tillegg tatt inn en bestemmelse om at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan tillate begrenset bruk av robåt, kano eller liknende så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende. Dette omfatter bruk i perioden 1. april – 31. juli i ovennevnte vann, og eventuelt interesse for bruk i andre vann enn de ovennevnte. Søknader vil i tillegg til virkning på naturmiljøet, bli vurdert ut fra presedensvirkning.

Det er i våtmarksreservatene også gjort unntak for bruk av robåt i forbindelse med fiske i samsvar med forvaltningsplan, se videre beskrivelse i kapitlet i jakt og fiske.

NP forskrift § 3 pkt 5.7; LVO forskrifter § 3 pkt 5.6; NR forskrifter § 6 bokstav a)

Ovennevnte bestemmelser om ferdsel i verneområdene gjelder ikke for nødvendig ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tilbak i samband med ambulans-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Derimot er øvingsvirksomhet til formålet søknadspiktig etter verneforskriftenes ferdselsbestemmelser. Se også videre retningslinjer i kapitlet om motorferdsel.

Bålbrenning

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 2.2 b); NR forskrifter § 4 bokstav h)/i)/j)/l)/m)

I nasjonalparken og landskapsvernområdene verneområdenes generelle vern av vegetasjonen ikke til hinder for skånsom bruk av trevirke til bålbrenning. I Skardberga naturreservat er det tillatt med brenning av bål med tørrkvist fra bakken eller medbrakt ved. Resterende seks naturreservater er våtmarksreservater, og her er det lov med skånsom bruk av trevirke til bålbrenning unntatt i perioden 1. april – 15. september av hensyn til fuglelivet og det generelle forbudet mot bålbrenning etter Brann- og eksplosjonsvernloven med tilhørende forskrifter. Særmerkede, dekorative og døde trær som preger landskapet skal ikke brukes til bålbrenning. All bålbrenning må skje i samsvar med brann- og eksplosjonsvernloven med tilhørende forskrifter, med generelt forbud mot bålbrenning i skogsmark i perioden 15. april – 15. september.

Båndtvang for hund

Yddin, Hovsjøen, Oppsjømyrene, Røssjøen, Hynna og Hersjømyrin NR forskrifter § 4 bokstav g)/h)/i)

I våtmarksreservatene er slipp av hund i forbudt etter forskriftenes § 3 bokstav b), med unntak bruk av hund i forbindelse med gjeting og tillatt jakt. Forvaltningsmyndigheten kan også gi tillatelse til jakhundtrening (se kapitlet om jakt og fiske). I øvrige verneområder er det ikke tatt inn spesielle båndtvangsbestemmelser, og hunder kan dermed slippes løs i perioden utenom hundelovens bestemmelser om båndtvang (1. april – 20. august) forutsatt at det tas hensyn til dyrelivet (NP forskrift § 3 pkt. 1, Skardberga NR forskrift § 3 bokstav b)). Med hjemmel i hundeloven kan enkelte kommuner

ha egne forskrifter om båndtvang utover den generelle båndtvangsperioden av hensyn til bufe på utmarksbeite. Slike bestemmelser bør gjennomgås i forvaltningsplanprosessen.

Plukking av bær, sopp, planter og stein

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 2.2 c), d); NR forskrifter § 4 bokstav b)

Vernet av vegetasjonen er ikke til hinder for plukking av bær og matsopp i verneområdene. Utover dette er all vegetasjon i naturreservatene totalfredet, og plukking av hele eller deler av planter og sopp med mer er forbudt. I nasjonalparken og landskapsvernområdene er bestemmelsene ikke til hinder for plukking av vanlige planter til eget bruk. Plukking av for eksempel blomster forutsetter at en kjenner arten og vet at den ikke er spesielt fredet etter naturvernloven. At en plante er vanlig innenfor verneområdene betyr ikke automatisk at det er greit å plukke den – dette kan være en fredet eller rødlistet art med stor forekomst innenfor verneområdet, og nettopp en av de spesielle verdiene vernet skal ivareta. Et godt eksempel på dette er skjeggklokke, som altså ikke er tillatt å plukke.

Innenfor nasjonalparken og landskapsvernområdene er landskapet vernet mot inngrep av enhver art etter forskriftenes § 3 pkt. 1.1, herunder uttak og fjerning av mineraler og fossiler. I naturreservatene må det ikke iverksettes tiltak som kan skade naturmiljøet etter forskriftenes § 3 bokstav c). Disse bestemmelsene er ikke til hinder for at en kan plukke og ta med seg vanlige, mindre steiner i begrenset omfang.

3.3.3 Tiltak

Plan for gjennomgang av eksisterende tilrettelegging og bruk, behov for kanalisering, områder/perioder sårbare for ferdsel med mer.

3.4 Jakt og fiske

Kapitlet omhandler retningslinjer for jakt, fangst, fiske, opplag av båter, vilt- og fiskeforvaltning med mer. Med utgangspunkt i temakart fra verneforslaget og KU-rapporten for friluftsliv bør det utarbeides kart som viser tillatte treningsfelt for jakthunder og viktige viltområder.

Generell innledning om forholdene innenfor planområdet med status, historie med mer i forhold til jakt og fiske. Dyreliv generelt blir tatt opp i områdebeskrivelsen i kapittel 2.

I tillegg til at jakt og fiske er viktige fritids- og rekreasjonsaktiviteter i området, drives det også som næring gjennom salg av jakt- og fiskekort og overnattingstilbud. For noen er dette en reell og inntektsgivende næringsvirksomhet av omfang. Likevel presiseres at slike utmarksnæringer etter verneforskriftene ikke regnes som jord- eller skogbruk, men som reiselivsnæring. Behov knyttet til jakt og fiske vil dermed ikke være grunnlag for tiltak som etter verneforskriften knyttes til jordbruk, herunder nye bygninger til utleie i forbindelse med salg av jakt- og fiskerettigheter. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for utleie av eksisterende bygninger (se kapitlet om bygninger).

3.4.1 utfordringer og mål

Utøvelse av jakt og fiske har sterke tradisjoner i området. Det er et mål for forvaltningen i området at jakt og fiske skal kunne videreføres innenfor rammene av verneformålet i de ulike verneområdene. Jakt og fiske utgjør en viktig del av det naturbaserte friluftslivet, som er en del av verneformålet i nasjonalparken og landskapsvernområdene.

3.4.2 Retningslinjer

Generelt

I nasjonalparken og i naturreservatene er dyrelivet en del av verneformålet etter *forskriftenes § 2*. Derfor er dyrelivet vernet mot skade og unødvendig forstyrrelse (*NP forskrift § 3 pkt. 3.1, NR forskrifter § 3 bokstav b*). Det er også et generelt forbud mot motorferdsel (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.1; NR forskrifter § 5 bokstav b*). Det er gjort noen unntak fra disse vernebestemmelsene slik at forskriftene er tilpasset jakt, fangst og fiske.

Jakt, fangst og fiske

NP forskrift § 3 pkt. 3.2; LVO forskriftene § 3 pkt. 3; NR forskriftene § 4 bokstav c) og d) Jakt, fangst og fiske er tillatt etter gjeldende lovverk (viltloven samt lakse- og innlandsfiskloven) i alle verneområdene, men med noen restriksjoner i nasjonalparken og i våtmarksreservatene. Vernebestemmelsene er ikke heller til hinder for salg av jakt- og fiskerettigheter.

I forskriften for nasjonalparken er det tatt inn et punkt om jaktforbud i delområdet Ormtjernkampen-Mjødokka på bakgrunn av jaktforbudet i eksisterende Ormtjernkampen nasjonalpark. Etter høringen av verneplanen skal det tas stilling til om jakt- og fangstforbudet i eksisterende nasjonalpark bør opprettholdes og utvides nordvestover til Dokkelva-Mjødokka-Snæresbekken innenfor den nye nasjonalparken (se figur nedenfor). Et slikt forbud vurderes av hensyn til andre friluftsutøvere enn jegere, som oppfatter jakt og fangst som forstyrrende. Bakgrunnen for jaktforbudet i eksisterende Ormtjernkampen nasjonalpark var å la vare på området som villmark der heller ikke jakt skulle virke forstyrrende på dyreliv og naturopplevelse.

Område med foreslått jaktforbud innenfor nasjonalparken. Området avgrenses av nasjonalparkgrensen samt av Dokkelva i nord, Mjødokka i nordvest og Snæresbekken i sørvest (rød linje), og er en utvidelse av jaktforbudet i eksisterende Ormtjørnkampen nasjonalpark (grønn linje innenfor det røde).

I våtmarksreservatene (Yddin, Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene, Hynna og Hersjømyrin NR) er jakt og fangst kun tillatt på hjortedyr, hønsefugl og hare. Dette er gjort for å ivareta brukerinteressene med å tillate jakt på de vanligste, høstbare artene, samtidig som annen jakt er forbudt da den i utgangspunktet kan komme i konflikt med verneformålet.

I nasjonalparken og landskapsvernområdene er unødvendig støy forbudt. (NP forskrift § 3 pkt. 7.2 og LVO forskrifter § 3 pkt. 7.3). Det betyr at det ikke er tillatt med bruk av motorisert isbør i forbindelse med fiske. I naturreservatene er annen støy utover motorferdsel ikke spesielt regulert annet enn at en ikke skal forstyrre dyrelivet (NR forskrifter § 3 pkt. 2).

NP forskrift § 3 pkt. 2.2 e)

Ettersom vegetasjonen i nasjonalparken i utgangspunktet er fredet, er det tatt inn et eget punkt som presiserer at vernebestemmelsen ikke er til hinder for bruk av kvist til snarefangst etter gjeldende lovverk. Snarefangst av rype skjer blant annet i Fron. Fangsten reguleres gjennom egne forskrifter tilknyttet villloven, og kan være forskjellig mellom ulike områder. Plantefredningen i nasjonalparken står sterkere enn i landskapsvernområdene, der denne unntaksbestemmelsen ikke er nødvendig. Det er ikke tatt inn bestemmelser for dette formålet i naturreservatene, da det i verneplanprosessen ikke har fremkommet et slikt behov.

Uttransport av elg og hjort

NP forskrift § 3 pkt. 6.3 l); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.2 d) samt 6.3 j)/k)/l); NR forskrifter § 7 bokstav p)/q)/s)/t)/w); Skardberga NR § 6 bokstav d)

I nasjonalparken kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til bruk av lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget eller luftfartøy for uttransport av felt elg og hjort. I landskapsvernområdene er bruk av lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget for uttransport av felt elg og hjort ikke søknadspliktig, mens bruk av luftfartøy er det. I våtmarksreservatene (Yddin, Hovsjøen, Oppsjømyrene, Røssjøen, Hynna og Hersjømyrin NR) kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til

utfrakt med lett terrenggående beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, mens slik transport i skogreservatet (Skardberga NR) ikke er søknadspliktig. I Skardberga naturreservat kan forvaltningsmyndigheten i tillegg gi tillatelse til transport med annet kjøretøy enn lett terrenggående beltekjøretøy.

For å definere hva slags kjøretøy som omfattes av forskriftenes "lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget", tas det utgangspunkt i brev fra Miljøverndepartementet av 8. februar 2008 til Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Brevet har tittelen "Motorisert ferdsel ved transport av felt storvilt i nasjonalparker", og ble sendt i forbindelse med forvaltningsplanarbeidet for Blåfjella Skjækerfjella nasjonalpark. Det ble her stilt spørsmål om det kunne tillates bruk av beltegående kjøretøy som kan dokumentere lavere marktrykk enn beltegående elgtrekk. I brevet tydeliggjøres at departementet ikke ser det som ønskelig at det åpnes opp for bruk av andre typer kjøretøy enn typen elgtrekk innenfor nasjonalparkene, da slike kjøretøy har et spesifikt bruksområde, holder lav hastighet og er skånsom mot underlaget. Vernebestemmelsene i nasjonalparken åpner derfor kun for at det kan tillates bruk av elgtrekk. Bruk av ATV eller traktor er altså forbudt selv om disse har belter. Ettersom hele området må ses i sammenheng, vil denne tolkningen av lett beltegående kjøretøy være den samme for alle verneområdene. Praxis i dag er at all uttransport skjer med enten elgtrekk eller ATV. Unntak er området sør og øst for Hersjøene i Fron, der det brukes et beltegående kjøretøy (muskegg), samt uttransport med båt på Hersjøene. Nord for Hersjøene er det brukt traktor og liknende kjøretøy tidligere. Dette vil ikke være tillatt innenfor de foreslåtte verneområdene.

Det har gjennom verneplanprosessen ikke fremkommet bruk av helikoptertransport for utfrakt av elg og hjort i området. Slik transport vil behandles restriktivt, men vil kunne vurderes (i nasjonalparken og i landskapsvernområdene) ved vanskelige terrengforhold og eventuelt ved lang avstand til veg. Behovet må diskuteres nærmere i forvaltningsplanprosessen.

NP forskrift § 3 pkt. 5.3; LVO forskrifter § 3 pkt. 5.3; NR forskrifter § 6 bokstav d)/e)/f)/g)
Bruk av hest til kløving, herunder uttransport av felt elg og hjort, er tillatt i alle verneområdene.

Bruk av jakthund og jakthundtrening

Båndtvangsbestemmelser for hund beskrives i kapitlet om friluftsliv (der det fremgår at bruk av hund i forbindelse med jakt er tillatt i alle verneområdene). Bruk av jakthund er også regulert gjennom viltloven.

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 5.3; Yddin, Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene, Hynna og Hersjømyrin NR forskrifter § 7 bokstav b)

I nasjonalparken og i landskapsvernområdene er det tatt et eget punkt om at jakthundtrening bare er tillatt i områder og til tider som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplan. I våtmarksreservatene er slipp av hund i forbudt etter § 3 bokstav b), men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til jakthundtrening i perioden 21. august – 31. mars (det vil si perioden utenom det generelle båndtvanget).

Det ligger flere felt for jakthundtrening i området, der det trenes ulike typer jakthunder. Aktiviteten må i forvaltningsplanprosessen vurderes i forhold til sårbart dyreliv, beiteområder for bufe, samt andre friluftsutøvere for å fastsette områder og perioder der disse aktivitetene skal kunne foregå.

Opplag og bruk av båter

NP forskrift § 3 pkt. 1.3 i); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 f) eller h); NR forskrifter § 7 bokstav g)/i)/j)

I alle verneområdene er opplag av båter i utgangspunktet forbudt (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.1, NR forskrifter § 3 bokstav c)*). I landskapsvernområdene er vernebestemmelsene likevel ikke til hinder for opplag av båter i samsvar med forvaltningsplan. I nasjonalparken og i naturreservatene må en ha tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dersom opplag av båter er til hinder for ferdsel langs vassdrag eller har negative konsekvenser for fugleliv og landskapsverdier kan det gjennom forvaltningsplanen lages retningslinjer for enkelte vann om antall båter, hvor og hvordan disse skal lagres, både som grunnlag for bestemmelsene i landskapsvernområdene og for eventuelle dispensasjoner i nasjonalparken og naturreservatene. Forvaltningsmyndigheten kan i nasjonalparken, og i Fullsenn og Espedalen landskapsvernområder gi tillatelse til bruk av snøskuter eller luftfartøy for transport av båt (*forskrifter § 3 pkt. 6.3 i)/j)*). Transport av båt med snøskuter kan også omsøkes i Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene, Hynna og Hersjømyrin naturreservater (*forskrifter § 7 bokstav o)/r)/s)/u)/v)*) Det er i de øvrige verneområdene vurdert å ikke finnes et slikt transportbehov.

Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene, Hynna og Hersjømyrin NR forskrifter § 4 bokstav h)/i)/j)

Det er i våtmarksreservatene gjort unntak for bruk av robåt i forbindelse med fiske i samsvar med forvaltningsplan. Bruk av robåt kan i denne forbindelsen foregå hele fiskesesongen (jmfør retningslinjer for annen bruk av robåt i kapitlet om friluftsliv). Bestemmelsen omfatter de med fiskerettigheter, både private og i regi av fjellstyrer. Det må gjennom forvaltningsplanprosessen gås igjennom nærmere retningslinjer for dette, der det eksempelvis vil kunne bli begrensninger i hvor mange robåter som kan brukes samtidig på et vann. Unntaket gjelder kun i følgende vann som nevnes spesielt i forskriftene, der dette gjennom verneplanprosessen er vurdert å være aktuelt:

- Hovsjøen og Midtvatnet i Hovsjøen NR
- Toftsætervatnet og Snæra i Oppsjømyrene NR
- Røssjøen, Rotvollfjorden, i Steinbui og Sebu-Røssjøen i Røssjøen NR
- Store Glåmen, Valåttjønnen, Kroktjønnen, Øvre Valdrestjønnen, Obleiken, Øvre Reinsjøen og Nedre Reinsjøen i Hynna NR
- Øvre og Nedre Hersjøen i Hersjømyrin NR

Skardberga NR forskrift § 6 bokstav e)

Nordvestre delen av Synnfjorden berøres av Skardberga naturreservat. Vernebestemmelsene er her ikke til hinder for bruk av motorbåt på Synnfjorden i forbindelse med fiske for de med fiskerettigheter.

Forvaltning av fisk og kalking av vann

NP forskrift § 3 pkt. 3.3 a); LVO forskrifter § 3 pkt. 3; NR forskrifter § 7 bokstav a)

I nasjonalparken og i naturreservatene er utsetting av dyr forbudt etter *NP forskrift § 3 pkt. 1* og *NR forskrifter § 3 bokstav b)*. Likevel kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere. I landskapsvernområdene er vernet ikke til hinder for utsetting av fisk fra lokale fiskestammer i samsvar med gjeldende lovverk, som dermed kan foregå uten spesiell tillatelse.

Fiskekultivering i verneområdene tar utgangspunkt i gjeldende lovverk, det vil si lakse- og innlandsfiskeloven. Med "den lokale fiskestammen" menes fisk med opprinnelse fra samme nedbørsfelt som vannet der fisken skal settes ut. I nasjonalparken og i naturreservatene vil forvaltningsmyndigheten videreføre tidligere praksis hvis ikke spesielle hensyn tilsier at denne bør endres. Utsetting av fisk i vann der dette ikke er gjort tidligere, vil ikke tillates i nasjonalparken eller i naturreservatene. Utsetting av fisk i naturlig fisketomme vann vil ikke tillates/er ikke tillatt i noen av verneområdene. I nasjonalparken kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark eller luftfartøy i forbindelse med fiskekultivering (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 o)*). I landskapsvernområdene kan det i tillegg gis tillatelse til bruk av motorbåt for det samme formålet (*LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 l)/n)/p)*). I naturreservatene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til nødvendig motorisert ferdsel til formålet (*NR forskrifter § 7 bokstav l)/n)/o)/p)/r)*), der egnet transportform må vurderes for hver enkelt søknad. Det generelle forbudet mot støy i nasjonalparken og landskapsvernområdene (*NP forskrift § 3 pkt. 7.2, LVO forskrifter § 3 pkt. 7.3*) er ikke til hinder for bruk av motorisert isbør i forbindelse med fiskekultivering.

NP forskrift § 3 pkt. 1.2 a), 1.3 c) og k); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 b, 1.3 c og r)/s); NR forskrifter § 4 bokstav g)/f)

Flere vann og tjern i området er regulert, med fiskefremmende tiltak som formål. Slike innretninger er regulert etter lakse- og innlandsfiskeloven. Vanlig vedlikehold av innretninger som eksisterte på vernetidspunktet har direkte hjemmel i alle verneforskrifter, og er ikke søknadspliktig.

Forvaltningsmyndigheten kan ved behov gi tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark eller luftfartøy for transport av materialer i forbindelse vedlikehold på ovennevnte innretninger (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 e); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 h)/i); NR forskrifter § 7 bokstav k), l), m), n)*).

Forvaltningsmyndigheten kan i nasjonalparken og landskapsvernområdene gi tillatelse til gjenoppføring av innretninger som gått tapt etter naturskade, eller til riving av gamle innretninger og oppføring av nye med samme størrelse og formål. Tillatelse til eventuell motorferdsel kan gis med hjemmel i de samme punkt som for vedlikehold. For naturreservatene kan gjenoppføring av tapte eller gamle innretninger hjemles som tiltak i forbindelse med forvaltning av fisk, inkludert eventuell motorferdsel knyttet til aktiviteten. Gjenoppføring av innretninger etter naturskade må imidlertid vurderes konkret ut fra det opprinnelige formålet med innretningen og verneverdier/verneformål. Forskriftene åpner ikke for nye tiltak som terskler og elveløpsjusteringer da disse regnes som inngrep i landskapet og dermed er forbudt etter forskriftenes *§ 3 pkt. 1.1*. Unntatt er mulig behov i Vinstra elv som står nærmere beskrevet under kapitlet om tekniske inngrep (*Hersjømyrin naturreservat forskrift § 7 bokstav m)*).

NP forskrift § 3 pkt. 3.3 b); LVO forskrifter § 3 pkt. 7.2 b); NR forskrifter § 7 bokstav a)

I nasjonalparken kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til kalking av vann og elver som er nødvendig for å hindre at en art dør ut. I naturreservatene kan det gis tillatelse til kalking av vann som et tiltak i forbindelse med fiskeforvaltning. Eventuelle søknader må vurderes med hensyn til verneformålet, herunder økosystemet som helhet. Det vil kunne gis tillatelse til kalking i vann der dette er gjort tidligere. Det kan også gis tillatelse til kalking av nye vann dersom dette ikke strir mot verneformålet, og er av vesentlig betydning for å opprettholde viktige funksjoner i vassdraget, herunder livskraftige fiskestammer og annet biologisk mangfold. Det bør i denne sammenheng påpekes at det per i dag generelt sett ikke er problemer med forsuring i vassdragene i verneområdene, slik at kalking av hensyn til generell bevaring av biologisk mangfold ikke er aktuelt. I landskapsvernområdene er vern av dyrelivet ikke like strengt som i nasjonalparken og naturreservatene, og vernebestemmelsene er ikke til hinder for kalking av vann og vassdrag etter gjeldende lovverk, som i tilstrekkelig grad vil kunne ivareta hensynet til verneverdiene her (se også avsnittet nedenfor om referanseområde som ikke skal kalkes). Forvaltningsmyndigheten kan i forbindelse med kalking gi tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark eller luftfartøy (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 o*), og i landskapsvernområdene kan det i tillegg gis tillatelse til bruk av motorbåt (*LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 l/n/p*). I naturreservatene kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til nødvendig motorisert ferdsel etter *NR forskrifter § 7 bokstav l/n/o/p/r*), der egnet transportform må vurderes i det enkelte tilfelle.

I forskriften for nasjonalparken står det presisert at det gjennom forvaltningsplan vil fastsettes et referanseområde, det vil si hele eller deler av et nedbørfelt, som ikke skal kalkes. Dette vil diskuteres videre i forvaltningsplanprosessen. Totalt er området berørt av fire store vassdrag og nedbørfelt – Vinstra, Gausa, Dokka/Etna og Øystre Slidre strengen.

Forvaltning av vilt

NP forskrift § 3 pkt. 3.3 c); NR forskrifter § 7 bokstav a)

I nasjonalparken og i naturreservatene er dyrelivet spesielt fredet etter *NP forskrift § 3 pkt. 3.1* og *NR forskrifter § 3 bokstav b*). Forvaltningsmyndigheten kan likevel gi tillatelse til villttakseringer. Slike takseringer krever ikke spesiell tillatelse i landskapsvernområdene med mindre ferdselsformen i forvaltningsplanprosessen karakteriseres å kunne skade naturmiljøet etter *§ 3 pkt. 5.2*. Det kan i forbindelse med villttakseringer gis tillatelse til nødvendig bruk av snøskuter og flyging lavere enn 300 m over bakken (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 n*), *LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 k/n/m*), *NR forskrifter § 7 bokstav l/n/o/p/r*). Alle villtfremmende tiltak må være i samsvar med gjeldende lovverk. Tillatelser kan påregnes til takseringer som er et ledd i systematiske undersøkelser som vil være nyttig for den videre vilt- og/eller verneforvaltningen.

Utsetting av saltsteinskasser til vilt eller utsetting av dyr for jakt vil ikke tillates i noen av verneområdene.

Fangst av eksempelvis mink reguleres gjennom jaktbestemmelsene (se ovenfor), eller som et villtforvaltningstiltak i våtmarksområdene (det vil si Yddin, Hovsjøen, Røssjøen, Oppsjømyrene, Hynna og Hersømyrin NR), der jakt er begrenset. Hvis en art har negativ innvirkning på verneverdiene, kan forvaltningsmyndigheten fremme eksempelvis minkfangst som skjøtselstiltak (*NP og LVO forskrifter § 6*, *NR forskrifter § 9*) i tråd med gjeldende lovverk.

NP forskrift § 3 pkt. 3.2 c); LVO forskrifter § 3 pkt. 3; NR forskrifter § 4 bokstav e/f)

Det er ikke lagt opp til at forvaltningen av rovvilt skal være annerledes inne i verneområdene enn utenfor. Dette innebærer at vernereglene ikke skal være til unødig hinder for tiltak som er nødvendige i rovviltforvaltningen. Lisensfelling av store rovdyr vil omfattes av bestemmelsene for jakt som beskrives ovenfor. Det er i forskriftene presisert at bestemmelsene ikke er til hinder for skadefelling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk. Skadefelling kan altså skje uten spesiell tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Fylkesmannen i Oppland har til i dag ikke tillatt motorferdsel i utmark for gjennomføring av skadefellingstillatelser.

Utover dette må tiltak i rovviltforvaltningen, som alle andre tiltak, vurderes opp mot verneformålet og betydningen for verneverdiene. Forvaltningsmyndigheten må gjøre konkrete vurderinger i hvert enkelt tilfelle. Ekstraordinære uttak, som for eksempel hiuttak, blir gjennomført etter vedtak av DN med nødvendige tillatelser, blant annet direkte gjennom lov om statlig naturoppsyn. Det er i slike tiltak vanlig at lokale jegere deltar som kjentmenn.

3.4.3 Tiltak

3.5 Hytter og andre bygninger

Foto: Line Andersen

Kapitlet omhandler retningslinjer for vedlikehold, tilbygg og ombygging av eksisterende bygninger, samt oppføring av nye og riving av gamle. Kapitlet omhandler også hva som gjelder for transport av ved, varer og utstyr til buer, hytter og støler uten tilkomst fra veg/vinterbrøytet veg, inkludert turishyttene og de åpne buene i området. Temakart fra verneforslaget og KU-rapportene for hytter og andre bygninger bør gås igjennom i forbindelse med forvaltningsplanprosessen. Kartene bygger på Statens kartverk sitt GAB-register med informasjon og oppdateringer fra kommunene, og det er i verneplanprosessen oppdaget flere feil og mangler.

Generell beskrivelse av hele planområdet og hver enkel kommune med antall og type bygninger i de ulike verneområdene. Områdets tilgjengelighet for friluftsliv med mange åpne overnattingsbuer bør belyses spesielt.

3.5.1 utfordringer og mål

Det legges til grunn at bruken av eksisterende bygningsmasse på vernetidspunktet vil kunne videreføres. Målet er at behovet i forbindelse med utøving av jordbruk og tamreindriften skal ivaretas, uten at bygningsmessige tiltak får negative konsekvenser for verneverdiene.

Nybygg og utvidelser av eksisterende bygningsmasse blir i utgangspunktet strengt vurdert i verneområdene. Det er i mange tilfeller ikke det enkelte byggetiltaket i seg selv som er i strid med verneformålet, men sumeffekten av mange slike tiltak. Gjentakende tillatelser til utvidelser av eksisterende bygninger vil over tid kunne forringe både natur- og kulturverdiene betydelig i verneområdene. En utfordring i denne sammenheng kan bli å vurdere søknader om arealutvidelser der behovet kan være delt mellom to formål som etter verneforskriften behandles ulikt, eksempelvis jordbruk og fritidsbruk.

3.5.2 Retningslinjer

Generelt om byggetiltak

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.1; NR forskrifter § 3 bokstav c

All oppføring av nye bygninger, både varige og midlertidige, samt utvidelser og ombygninger av eksisterende bygninger er i utgangspunkt forbudt i alle verneområdene. Det er likevel gjort noen unntak fra denne hovedregelen, der type bygning og formål står spesifisert i forskriftene. I naturreservatene er det ikke åpnet for å tillate verken utvidelser, ombygginger eller nye bygninger. Vanlig vedlikehold av eksisterende bygninger er tillatt i alle verneområder. Det er i forbindelse med byggetiltak med mer som krever motorferdsel gjort unntak fra det generelle motorferdselsforbudet (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.1; NR forskrifter § 5 bokstav b*).

Vurdering av behov for bygningsmessige tiltak vil generelt sett bli vesentlig strengere i nasjonalparken enn i landskapsvernområdene sett i forhold til at i nasjonalparken er inngrepsstatusen viktig og formålet med vernet blant annet å ivareta et urørt og villmarkspreget område uten større inngrep. Generelt legges til grunn at behov for økt areal i første rekke løses gjennom å ta i bruk eksisterende bygningsmasse, sekundært tillates utvidelser av eksisterende bygninger. Det kan eventuelt gis tillatelse til oppføring av nye bygninger ved helt særskilte behov innenfor jordbruk og tamreindrift. Mulighet til å tillate utvidelser av eksisterende bygningsmasse er ikke forbeholdt jordbruk og tamreindrift, selv om det vil tas spesielle hensyn til slike behov gjennom retningslinjer spesifisert i forvaltningsplanen. Behov for økt bygningsareal innenfor jordbruk omfatter også tilleggsnæringer til jordbruket, der generelle retningslinjer er gitt i kapittelet om landbruk. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for utleie av eksisterende bygninger. Det er derimot ikke åpnet for å tillate nye bygg i forbindelse med for eksempel tilrettelegging for friluftsliv eller oppsynsvirksomhet. Slike behov må løses gjennom bruk av eksisterende bygningsmasse eller utvidelser av denne. Når det gjelder arealutvidelser i forbindelse med privat fritidsbruk kan det gis tillatelse til utvidelser og oppføring av nye bygg for å dekke konkrete behov som vedskjul og utedo. Ved alle søknader om økt areal vil byggetiltakets virkninger på verneverdiene, inkludert mulig økt ferdsel og motorferdsel, vektlegges i forvaltningsmyndighetens vurdering.

Alle byggetiltak som krever spesiell tillatelse skal skje i samsvar med lokal og tradisjonell byggeskikk og tilpasses landskapet. Her kan forvaltningsmyndigheten stille krav om utføring, valg av materialer og utseende, samt plassering. Det kan også settes vilkår om at området ryddes for materialrester med mer etter gjennomført tiltak. Forvaltningsmyndigheten må samrå seg med kommunen som behandler søknaden etter PBL. Der søker selv ikke er grunneier, må den som er det gi sitt samtykke til tiltaket. En må også innhente uttalelse fra Oppland fylkeskommune, kulturvernmyndigheten, med mindre tiltaket er svært begrenset som for eksempel ved oppføring av utedo. Dette er spesielt viktig ved tiltak som berører bygninger og bygningsmiljøer med kulturhistorisk verdi. Nærmere retningslinjer for byggeskikk med mer må fastsettes gjennom forvaltningsplanprosessen. Det kan eksempelvis fastsettes retningslinjer for hvor store areal som kan tillates ved utvidelser av eksisterende bygninger. Retningslinjene vil da for eksempel kunne være forskjellige i områder med ulike verneformål. Det skal også sies noe om hvor lenge en byggetillatelse skal gjelde, blant annet for å avgrense perioden for nødvendig motorferdsel tilknyttet byggearbeidet. Her kan krav om at arbeidene skal være igangsatt senest tre år etter at byggetillatelsen ble gitt være hensiktsmessig for å få samsvar med tillatelse gitt etter PBL.

Ved behov for frakt av materialer til vedlikehold og byggetiltak i områder uten tilkomst fra veg kan det søkes om og påregnes tillatelse til å få frakte inn materialer til formålet med snøskuter eller luftfartøy i nasjonalparken og landskapsvernområdene (*§ 3 pkt. 6.3*). Det samme gjelder nødvendig motorferdsel i naturreservatene (*§ 5 pkt. 10, 11, 12 eller 13*) der vintertransport vil være første valg. Forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for transporten med et begrenset antall turer, kjøretid, tidsperiode med mer.

Vedlikehold og bruksendring av bygninger og anlegg

NP forskrift § 3 pkt. 1.2 a); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 b); NR forskrifter § 4 ulike pkt.

Vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg er hjemlet direkte i forskriftene for alle verneområdene, og krever ikke spesiell tillatelse. Vedlikeholdet skal på lik linje med søknadspliktige byggetiltak skje i samsvar med lokal og tradisjonell byggeskikk, og tilpasses landskapet. Reparasjoner er å foretrekke fremfor hele utskiftninger der dette er mulig. Vedlikehold omfatter utvendig arbeid som utskifting av materialer på eksempelvis dører, vinduer, tak og utvendig kledning med nytt av samme type og dimensjon. Endring av konstruksjoner som takvinkel og takutstikk betraktes ikke som vedlikehold. Vedlikehold omfatter heller ikke utvidelser eller ombygginger i form

av at bærende konstruksjoner skiftes ut eller at bygningen etter arbeidet fremstår som i det vesentlige fornyet.

En bygning kan ha forfalt slik at det er tvil om vedlikeholdsarbeidet i praksis vil tilsvare oppføring av en ny bygning. I slike tilfeller vil takets og bærende konstruksjoners tilstand tillegges betydelig vekt. Hvis eksempelvis taket har falt ned som følge av dårlig vedlikehold, er reparasjonen å anse som en vesentlig endring og restaurering. Restaurering av bygningen vil være søknadspliktig på lik linje med en ny bygning. I tvilstilfeller må tiltakshaver kontakte forvaltningsmyndigheten for en avgjørelse.

Innvendig vedlikehold, inkludert interiørmessige ominnredninger, faller inn under vanlig vedlikehold. I nasjonalparken må imidlertid interiørmessige endringer som leder til en bruksendring av bygningen etter PBL omsøkes etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.3 h), og blir dermed vurdert ut fra bruksformål og hensynet til verneverdier. I øvrige verneområder vil bruksendringer kun behandles etter PBL, og vil da ikke måtte omsøkes etter verneforskriftene spesielt. Kommunene bør i slike tilfeller ha en dialog med forvaltningsmyndigheten for å avklare at tiltaket ikke er i strid med verneformålet. Hvis tiltaket likevel medfører behov for tilknyttede tiltak som er søknadspliktige etter verneforskriften, vil selve bruksendringen være en del av vurderingen når søknader om slike, tilknyttede tiltak behandles av forvaltningsmyndigheten.

NP forskrift § 3 pkt. 2.3 b)

I nasjonalparken kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra forskriften og gi tillatelse til uttak av torv, never og lignende for tradisjonelt vedlikehold av bygninger i nasjonalparken. Dette krever ikke spesiell tillatelse i landskapsvernområdene. I naturreservatene er slikt uttak forbudt etter *NR forskrifter § 3 bokstav a)*.

Nye bygninger

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 d)

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av nye bygninger for jordbruksformål. I landskapsvernområdene vil dette kunne gjelde oppføring av bygninger på støls/setervoller der en ny bygning er vurdert som eneste mulighet/beste løsning for å tilfredstille behovet, i stedet for å ta i bruk eksisterende bygningsmasse eller utvide eksisterende bygninger. I både landskapsvernområdene og i nasjonalparken kan det gis tillatelse til bygninger for beitebruk og tilsyn i regi av beitelag. I tillegg til de generelle retningslinjene om byggeskikk, skal nye bygninger så langt det er mulig legges inn til eksisterende bygningsmasse. I forbindelse med behovsvurderingen bør forvaltningsmyndigheten samråde seg med landbruksmyndighetene.

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 e)

I både landskapsvernområdene og i nasjonalparken kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til nye bygninger som er nødvendige for utøvelse av tamreindrift. Byggeskikk og plassering av slike bygg vil omfattes av de samme retningslinjene som ovennevnte for nye bygninger tilknyttet beitebruk og tilsyn i jordbruket. I forbindelse med behovsvurderingen skal forvaltningsmyndigheten innhente uttalelse fra Reindriftsforvaltningen.

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 b)

Forvaltningsmyndigheten kan i landskapsvernområdene og nasjonalparken gi tillatelse til oppføring av utedo og/eller vedskjul der dette vurderes å være den beste løsningen til fordel for å ta i bruk eksisterende bygningsmasse eller bygge på eksisterende bygning. Behov for slike nybygg må ikke være tilknyttet jordbruk eller tamreindrift, men kan også omfatte behov tilknyttet eksempelvis buer og hytter.

Ombygging og utvidelse av bygninger

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 a)

I nasjonalparken og landskapsvernområdene kan det etter søknad gis tillatelse til ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger. Det står presisert i forskriften til nasjonalparken at det kun er aktuelt med mindre utvidelser.

Tillatelse til utvidelser av private hytter vil kunne gis for å kunne dekke behov for lagringsplass, utedo, vindfang med mer tilsvarende behov innenfor nåværende bruksformål og bruksomfang. Utvidelser i forbindelse med behov for økt areal generelt som eksempelvis flere sengeplasser, vil ikke bli tillatt.

Tillatelse til utvidelser av eksisterende bygninger i forbindelse med jordbruk og tamreindrift vil i tillegg til ovennevnte behov innenfor privat bruk, kunne gis for å dekke behov direkte tilknyttet driften. Det vil

i landskapsvernområdene eksempelvis kunne vurderes tillatelse til påbygg med et ekstra soverom på ellers små støls/seterhus for å kunne videreføre eller gjenoppta støls/seterdrift. Slike utvidelser vil ses i forhold til omfanget av støls/seterdriften. Utvidelser av eksisterende bygninger i forbindelse med nye driftsformer, ny teknologi og liknende innenfor jordbruket som ikke er i strid med verneformålet vil også kunne tillates. Dette kan for eksempel gjelde ved overgang fra melkeproduksjon til kjøttproduksjon.

Søknader om utvidelser av eksisterende turisthytter og åpne overnattingsbuer vil kunne vurderes. Slike utvidelser må være tilknyttet et naturvennlig friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging som en del av verneformålet. I tillegg må utvidelsen i første rekke tjene allmennhetens interesser. Ved vurderingen vil tiltaket ses i sammenheng med øvrig tilrettelegging for friluftsliv og eksisterende bruk av bygningen.

Alt arbeid på eksisterende bygninger som faller utenfor vanlig vedlikehold må omsøkes. Det vil normalt gis tillatelse til mindre ombygginger som ikke strir med verneformålet. Med ombygging menes endring av eksisterende bygningsmasse innenfor eksisterende grunnflate. Når det gjelder vesentlige ombygginger vil behovsvurderingene være de samme som de ovennevnte for tilbygg, der privat bruk blir vurdert strengest. Eventuelle søknader om tilbakeføring av eksisterende bygninger tilbake til opprinnelig, dokumentert tilstand/utseende bør kunne tillates med mindre hensyn til verneverdiene (spesielt kulturverdiene) tilsier noe annet.

Brann, naturskade, riving og gjenoppføring av bygninger og anlegg *NP forskrift § 3 pkt. 1.3 c) og k); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 c) og r)/s)*

Gjenoppføring av bygninger og anlegg som har gått tapt etter brann eller naturskade vil normalt bli tillatt erstattet av bygning med samme størrelse og på samme plass. Forvaltningsmyndigheten kan imidlertid stille krav om utseende og annen plassering hvis dette er hensiktsmessig av hensyn til verneverdier.

I nasjonalparken og landskapsvernområdene kan det gis tillatelse til riving av eksisterende bygninger og anlegg og gjenoppføring av nye med samme størrelse og utseende og for samme bruk som tidligere. Et slikt tiltak, det vil si en bygning som plukkes ned og settes opp igjen, betraktes i utgangspunktet som riving og oppsetting av et nybygg (jmfør PBL). Bestemmelsen kan for eksempel dekke behov knyttet til bygninger som er i bruk men som er i svært dårlig forfatning, eller bygninger som står på ustabil grunn. Det kan dermed også være behov for å flytte bygningen. Flytting vil bli vurdert ut fra hva slags bruk bygningen har i dag, og konsekvensen for verneverdier, friluftsliv, jordbruks- og reindrift med mer. Som eksempel vil flytting av en bygning på grunn av behov innenfor jordbruk og tamreindrift kunne tillates. Her kan nevnes at tamreinlaget har uttrykt behov for å eventuelt justere plasseringen noe på gjeterhytten ved Skaget innenfor nasjonalparken. Gjenoppføring av et eksisterende bygg tilknyttet fritidsbruk med behov for økt standard eller større areal vil ikke tillates.

Transport til buer, hytter og støler/setrer

NP forskrift § 3 pkt. 6.3 c); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 f eller g); NR forskrifter § 7 bokstav q)/r)/t)/u)/w)/x)

Det kan søkes om transport av ved, varer og utstyr med beltekjøretøy på snødekt mark eller luftfartøy til buer, hytter og støler/setrer innenfor alle verneområdene. Med beltekjøretøy på snødekt mark menes i hovedsak snøskuter langs faste transportløyper, men det kan også vurderes andre beltegående kjøretøy for å redusere antallet turer. Transport kan påregnes tillatt for søkere uten vegatkomst For de med vegatkomst sommerstid, vil det være nødvendig å vurdere transportbehovet vinterstid nærmere. Det kan også vurderes tillatelse til transport av ved, varer og utstyr gjennom verneområdene når dette er den mest hensiktsmessige løsningen. Eksempelvis kan det påregnes tillatelse til vintertransport til Bødalsnysetra i Espedalen landskapsvernområde langs etablert skiløype gjennom Hynna naturreservat.

Transport må så langt som mulig foregå langs etablerte traseer, og ikke være i strid med verneformålet. Antall turer må være tilknyttet behovet, og tillatelser vil gis for et begrenset antall turer. Det kan gis flerårige tillatelser til slik transport med beltekjøretøy på snødekt mark, med krav om rapportering etter endt sesong. Det kan gjennom forvaltningsplanprosessen diskuteres om forvaltningsmyndigheten skal stille krav om bruk av leiekjørere til transport på snødekt mark i henhold til leiekjøringsordninger opprettet av kommunene med hjemmel i motorferdselloven. I så fall vil søkere slippe å henvende seg direkte til forvaltningsmyndigheten, men kontakter i stedet en leiekjører. Leiekjørere vil kunne få egne rammetillatelser etter verneforskriftene med mulighet for å gjennomføre

et begrenset og bestemt antall transporter per søker og hytte og med krav om rapportering etter endt sesong.

Behov for ordinært tilsyn av bygninger må samordnes med ovennevnte varetransport. Hvis det oppstår spesielle behov for tilsyn (som eksempelvis ved store snømengder eller skader på bygninger) som overstiger de antall turer som normalt kan påregnes for varetransport, vil dette kunne vurderes.

Ren persontransport er i utgangspunktet forbudt. Ved transport av ved, varer og utstyr kan personer likevel sitte på til egen bu, hytte og støl/seter under forutsetning av at dette ikke fører til flere turer.

Ved særskilte behov kan det søkes om dispensasjon etter den generelle unntaksbestemmelsen for transport av personer som er varig bevegelseshemmede. Legeattest som bekrefter at søkeren ikke kan ta seg fram langs aktuell strekning på egne bein, må vedlegges ved søknaden. Personer som på grunn av alder eller midlertidig sykdom er bevegelseshemmede, regnes ikke som varig funksjonshemmede.

Retningslinjer for transport av varer med mer til turisthytter og åpne buer i området dekkes av ovennevnte bestemmelser. Behov for vintertransport tilknyttet ubetjente turisthytter og åpne buer for nødvendig tilsyn av vedlager med mer vil bli dekket av denne hjemmelen, da slike behov vil kunne samordnes med transport for å supplere varer og ved. Liomseter kan i den betjente perioden vinterstid (per i dag rundt påske) også søke om å få transportere gjesters bagasje og personell (de som arbeider på eller utfører tjeneseter for turisthytta) med beltekjøretøy på snødekt mark mellom Synstgardseter og Liomseter, eller transport med luftfartøy (*NP forskrift § 3 pkt. 6.3 d*); *Dokkvatnet LVO § 3 pkt. 6.3 g*); *Espedalen LVO § 3 pkt. 6.3 h*; *Hynna NR § 7 bokstav y*). Gjester kan sitte på med transporten så lenge dette ikke fører til flere turer.

3.5.3 Tiltak

I tillegg til generelle retningslinjer om at byggetiltak skal skje i samsvar med lokal og tradisjonell byggeskikk, bør det pekes ut områder/bygningsmasser som har spesielle kulturverdier og som krever spesielle råd for bevaring og skjøtsel. Dette kan eventuelt utarbeides som en egen skjøtelsesplan med bevaringsmål for kulturminner og kulturlandskap, og blir nærmere beskrevet under kapitlet om kulturminner og kulturmiljø. Det bør presiseres hvilke økonomiske virkemidler som er aktuelle for å bevare disse utvalgte lokalitetene.

Det bør gjennom forvaltningsplanprosessen vurderes å sammenstille fotodokumentasjon av bygningsmassen i verneområdene, da dette i fremtiden kan være verdifullt i forhold til hva som var tilstanden på bygningene på vernetidspunktet.

3.6 Motorferdsel

Kapitlet inneholder generelle retningslinjer for motorferdsel i verneområdene. Retningslinjer for operativ virksomhet ved for eksempel nødssituasjoner, og øvingsvirksomhet til formålet, beskrives her. Kapitlet omhandler også bruken av bilveger, samt en opplisting av de kjørespor som blir spesielt nevnt i forskriftene. Ellers blir motorferdsel spesielt nevnt i andre kapitler i forbindelse med tiltak som krever motorferdsel, og i kapitlet om saksbehandling. Vedlikehold med mer av veger og kjørespor tas opp i kapitlet om tekniske inngrep. Det må i forvaltningsplanprosessen utarbeides kart som viser traseer for vintertransport av ved, varer og utstyr og traseer som brukes av kraftselskapene ved snømålinger med mer, samt kjørespor og bilveger.

3.6.1 Utfordringer og mål

Det er et overordnet mål å holde motorisert ferdsel utenom bilveger og på støls/setervoller på et så lavt nivå som mulig, samtidig som nødvendig motorferdsel hjemlet i forskriftene skal kunne foregå. Det kan bli en utfordring å fjerne eventuell motorferdsel i utmark som ikke vil være tillatt i verneområdene.

Mye av den motoriserte ferdsele i utmark som vil kunne foregå i verneområdene er knyttet til en bruk som tar vare på verneverdiene. Eksempler er motorferdsel for vedhogst og gjerding i forbindelse med beitebruk i landskapsvernområdene. Dette bidrar til å holde kulturlandskapet åpent. Transport av ved og varer til turisthytter og åpne buer samt stikking av skiløyper er en nødvendig del av tilretteleggingen for friluftsliv.

3.6.2 Retningslinjer

Generelt om motorferdsel og støy

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.1); NR forskrifter § 5 bokstav b); NP forskrift § 3 pkt. 7.2; LVO forskrifter § 3 pkt. 7.4

Motorferdsel til lands, til vanns og i luften under 300 meter fra bakken er forbudt i alle verneområdene, med unntak for motorferdsel langs spesifiserte veier eller til spesifiserte formål. Når det gjelder motorferdsel i verneområdene utenom bilvei, det vil si kjøring i utmark, bruk av luftfartøy eller motorbåt, er forskriftene tilpasset for å dekke de nødvendige behov for slik transport som finnes innefor verneområdene, enten som direkte hjemmel eller etter søknad. Hva slags transport dette omfatter er beskrevet under hvert enkelt kapittel/tema. Ren persontransport er ikke tillatt, unntatt for drift av turisthyttene og støler/setrer/felæger i jordbruksmessig bruk uten atkomst via bilveg, jmfør retningslinjer i kapittel om bygninger og landbruk.

Det forutsettes at all motorferdsel holdes på et minimum, og at det legges vekt på å unngå terrengskader, vegetasjonsslitasje og forstyrrelse av dyrelivet og friluftslivsbrukere. Dette gjelder også for motorferdsel som er direkte hjemlet i forskriftene unntatt bruken av bilveger, ved drift av støls/setervoller og ved redningsoppdrag og andre nødssituasjoner.

I forskriftene for nasjonalparken og landskapsvernområdene er hensynet til friluftsliv med opplevelse av stillhet og ro og sårbart dyreliv ytterligere ivaretatt gjennom bestemmelser om at unødvendig støy skal unngås. I naturreservatene finnes ikke spesifikke bestemmelser om støy, som likevel kan omfattes av *NR forskriftens § 3 bokstav b)* om forbud mot unødvendig forstyrrelse av dyrelivet. Gjennom arbeidet med forvaltningsplan bør det foretas en gjennomgang av støykilder og støynivå som er unødige og negative for vernet, og dermed forbudt. Dette vil omfatte også andre støykilder enn motorferdsel. I forskriften til nasjonalparken og våtmarksreservatene presiseres at bruk av motordrevet modellfly og lignende er forbudt.

Så langt det lar seg gjøre skal motorferdsel i utmark i verneområdene skje på vinterføre. Dette betyr at kjøringen gjennomføres på snødekt og helst frossen mark for å unngå terreng- og vegetasjonsslitasje. Barmarkskjøring er kun tillatt der dette er spesifisert spesielt i forskriften og/eller forvaltningsplanen. Dette omfatter motorferdsel i forbindelse med jordbruksdrift på støls/setervoller, oppsetting og vedlikehold av gjerder og sankekveer, skogbruk og hogst av ved, militær operativ virksomhet og liknende, utfrakt av felt elg og hjort samt for utkjøring av syke og skadde dyr. Det kan

også påregnes tillatelse til barmarkskjøring langs noen, spesifiserte kjørespor (gjelder i all hovedsak jordbruksdrift). Bruk av motorbåt vil kun tillates i forbindelse med fiske i Synnfjorden, fiskekultivering og kalking. I de tilfeller forskriftene åpner for bruk av luftfartøy kan dette vurderes ved transport over lange avstander og/eller i ulent terreng, når lufttransport vesentlig reduserer antall turer med utmarkskjøring, eller når bruk av luftfartøy er mest hensiktsmessig ut fra formålet, eksempelvis ved dyretellinger.

Veger

LVO forskrifter § 3 pkt. 6.2 c; Skardberga, Oppsjømyrene, Hynna og Hersjømyrin NR § 6 bokstav d)/f)
Vernet er ikke til hinder for bruk av eksisterende veger i verneområdene. Vegene ligger i landskapsvernområdene, der forskriftene presiserer at det generelle motorferdsforbudet ikke er til hinder for motorferdsel på veger slik disse er definert i forvaltningsplan. Denne defineringen vil gjøres gjennom forvaltningsplanprosessen, og kan ta utgangspunkt i oppstillingen av veger i KU-rapporten om samferdsel og annen infrastruktur, inkludert eksisterende parkeringsplasser/parkeringslommer. Det er ikke sikkert at alle veger i KU-rapporten og de som er vist på vanlige kart som veg, blir betraktet som veg i denne prosessen (se videre omtale under kjørespor nedenfor). De veger som går gjennom naturreservatene er spesielt nevnt i forskriftene, der det sies at det generelle motorferdselsforbudet ikke er til hinder for bruk av disse. Dette gjelder vegen til Gardsetra i Skardberga naturreservat, Vestfjellvegen (fylkesveg 204) gjennom Oppsjømyrene naturreservat, Reinsåsvegen til Reinsåsen (frem til Bjørgesætra) gjennom Hynna naturreservat, samt vegen inn til Øyangen fra nord gjennom Hersjømyrin naturreservat. Bruken av vegene, som for eksempel åpningsperiode og vinterbrøyting, reguleres ikke gjennom forskriftene for disse områdene, med unntak for en vegstrekning i Hynna naturreservat mellom Reinsåsen og Hornsjøen.

Hynna NR § 7 bokstav a)

Det kan søkes å påregnes tillatelse til motorferdsel på vegen fra Reinsåsen ned til Hornsjøen for formål nevnt under. Tillatelser kan gis til behov tilknyttet jordbruksdriften ved Hornsjøsetra, der eierne ibland bruker båt over til setra. I tillegg brukes veien av Eidsiva i forbindelse med utsetting av fisk som et pålagt tiltak etter at Hornsjøen ble reguleringsmagasin for Roppa kraftverk samt Eidsivas tilsyn med dammen. Vegen benyttes også i forbindelse med bruk og vedlikehold av noen bygninger ved sjøen. Utover dette vil det ikke gis tillatelse til motorferdsel på denne vegen. Kjøring bør ikke tillates tidlig i sommersesongen av hensyn til våtmarksfugl.

Kjørespor

NP forskrift § 3 pkt. 6.3 g); Fullsenn LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 d), Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 d); Dokkvatnet LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 p); Røssjøen NR forskrift § 7 bokstav v)
Motorferdsel langs etablerte traseer som ikke er opparbeidet for kjøring med bil, det vil si kjørespor og traktorveger, regnes som kjøring i utmark (jmfør motorferdselsloven § 2). Slik kjøring vil kun bli tillatt til formål og på kjørespor spesifisert i forskriftene. Dette gjelder i all hovedsak formål innenfor jordbruksdrift, og retningslinjer for bruken av kjøresporene står beskrevet nærmere i kapitlet om jordbruk. Eneste tillegget til jordbruksdrift er en bestemmelse for å kunne tillate bruk av kjørespor inn til en værstasjon i Dokklia, der retningslinjer er beskrevet i kapitlet om tekniske inngrep.

Følgende kjørespor står opplistet i forskriftene:

Kvitfeten – Haldorbu (*NP samt Fullsenn LVO*)

Sebuhaugen – Hundslægeret – Kolhus – Skriulægeret (*Fullsenn LVO samt Røssjøen NR*)

Reinsåsen – Hornsjøsætra (*Espedalen LVO*)

Vetafjellet – Bødalsnysetra (*Espedalen LVO*)

Vegen opp Dokklia (avstikker fra vegen langs Dokkvatnet) - værstasjon i Dokklia (*Dokkvatnet LVO*)

Det kan finnes andre traseer der det kan være tvil om status skal være veg eller kjørespor. Dette er tatt opp som et eget høringstema i verneplanprosessen, der det er viktig å peke ut traseer som skal ha status som kjørespor i forskriftene med spesielle retningslinjer for bruken i forvaltningsplanen. Dette gjelder i all hovedsak bruk i forbindelse med jordbruksdrift. Hvis kjøresporene ikke pekes ut i verneplanprosessen, og senere ikke blir betraktet som veg i forvaltningsplanprosessen, blir konsekvensen at det ikke vil bli tillatt å kjøre på disse traseene for andre formål enn det som nevnes i kapitlet om jordbruk (oppsetting og vedlikehold av gjerder etter søknad). Det er gjennom verneplanprosessen kjent at denne problemstillingen kan berøre tre strekninger i Øystre Slidre: Etnsenn-Røssjøen, Ranheimstølen-Fullsennlii samt Flakstadlægeret-Kvitfeten. Per i dag oppfattes de to første traseene ikke som veg, mens den siste strekningen oppfattes som veg ca en km fra Flakstadlægeret mot Sælifjellet, og resterende strekning mot Kvitfeten oppfattes som utmark.

Det er kjent at et kjørespor fra Bergset inn til Bjørnhaug i Øystre Slidre i Fullsenn landskapsvernområde kan bli aktuelt å bruke i fremtiden hvis Bioforsk ønsker å gjenoppta tidligere forskningsaktivitet knyttet til dyrkingsfelt i området. Slik kjøring vil komme inn under bestemmelsene for forskning i verneområdene, se eget kapittel.

Redningstjeneste, militær virksomhet, oppsyn og skjøtsel

NP forskrift og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.2 a); NR forskrifter § 6 bokstav a)

Det generelle forbudet mot motorferdsel i verneområdene gjelder ikke for motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Dette omfatter all slags motorferdsel, det vil si på vinterføre, barmark og i luften. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring til formålet.

Nærmere beskrivelse av operativ virksomhet til forsvaret er beskrevet i eget brev av 1. juli 1997 fra Forsvarets overkommando Operasjonsstaben til DN. Bestemmelsen omfatter også transport ved undersøkelser og eventuell avsperring og skilting av rasfarlige områder, ved uvanlig isgang eller andre liknende forhold. Ansvarlig for redningsoppdrag og liknende bør melde fra om aktiviteten til forvaltningsmyndigheten, hvis mulig i forkant av oppdraget.

Med oppsyn menes oppsyn med at verneforskriftene blir overholdt og annet oppsyn som er hjemlet i lov, for eksempel lov om statens naturoppsyn, lakse- og innlandsfiskloven, villtoven og fjelloven. Oppsyn organisert gjennom fjellstyret kan med andre ord utføre oppsyn knyttet til fjellovens bestemmelser. Unntaket for oppsyn gjelder ikke kjøring for andre formål som utleie av hytter eller generelt oppsyn på egen eiendom.

Øvingsvirksomhet

NP forskrift og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 a); NR forskrifter § 7 bokstav m)/n)/o)/q) (unntatt Hovsjøen naturreservat)

Øvingskjøring til ovennevnte formål krever spesiell tillatelse. Det kan søkes om tillatelse i alle verneområdene unntatt Hovsjøen naturreservat som er vurdert som lite aktuelt på grunn av begrenset areal og at tilsvarende terreng finnes utenfor reservatet. All øvingsvirksomhet som kan legges utenfor verneområdene skal flyttes dit. Dette gjelder for eksempel opplæring i bruk av snøskuter og sambandsutstyr.

Motorferdsel knyttet til øvingsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste vil kun bli tillatt der formålet er å gjøre seg kjent i området. Hovedregelen er at en gjør seg kjent i aktuelle områder uten bruk av kjøretøy. Tillatelse kan påregnes i spesielt utsatte områder, der det er nødvendig å kjenne terrenget på eksempelvis snøskuter. Søknader vil vurderes ut fra virkninger på verneformålet inkludert sårbare verneverdier og friluftsliv, utskifting av folk i hjelpekorpsene med mer. Det må som grunnlag for en søknad utarbeides en plan for øvingsvirksomheten som må godkjennes av politimesteren eller retningslinjer i brev av 1. mars 1999 fra DN til fylkesmennene.

Det er gjennom verneplanprosessen gjort en gjennomgang av forsvarets aktiviteter i foreslåtte verneområder. Av de instanser Heimevernet (HV-05) har oversikt over, er det kun aktiviteter til militærbasen på Jørstadmoen som berøres av vernet gjennom øvingsområdet rundt Kittilbu i Gausdal kommune. Det er også kjent at Luftforsvarets flytaktiske skole ved Rygge flystasjon har hatt årlige øvelser på vinterføre rundt Skjervungfjellet i Nordre Land kommune, men dette øvelsesområdet ligger rett utenfor de foreslåtte verneområdene. Eventuelle søknader om motorferdsel i forbindelse med ny øvingsvirksomhet til forsvaret i verneområdene vil ikke innvilges, inkludert lavtflyving.

Øvingsområdet rundt Kittilbu er vel etablert og viktig for virksomheten til forsvaret på Jørstadmoen. Aktivitetene er knyttet til generell ingeniørs- og befalsutdanning med mindre øvelser sommerstid, inkludert begrenset bruk av ATV, samt en stor vinterøvelse. I tillegg foregår øvingskjøring med snøskuter. Vinterøvelsen foregår to uker i februar og/eller mars der rundt 200 personer deltar. Det brukes her 2-4 beltevogner og et fåtall snøskutere. Etter en vurdering av mulig bruk av alternative områder utenfor foreslåtte verneområder for denne øvelsen, står det klart at forsvaret har behov for å kunne videreføre begrenset bruk av beltevogner og snøskutere over lengre avstander nordover fra Kittilbu, eksempelvis langs etablert trase rundt Revsjøene. Ellers mister øvelsesområdet sin verdi, og den etablerte virksomheten må vurderes flyttet. Siden dette er en etablert praksis og det ikke finnes gode alternative arealer utenfor foreslåtte verneområder, kan forsvaret påregne tillatelse til å videreføre vinterøvelsen i området da denne er vurdert å ikke innebære noen stor konflikt i forhold til

verneformålet og verneverdiene på denne tiden av året. Forvaltningsmyndigheten må samrå seg med forsvaret og andre berørte instanser som kommune, viltmyndigheter, fjellstyre og grunneier (Statskog) om egnet trase for motorferdsel under øvelsen. Hvis en eksempelvis velger den allerede etablerte traseen rundt Revsjøene må en vurdere behov for mindre justeringer av hensyn til naturverdier og friluftsliv. Forsvaret kan imidlertid ikke påregne tillatelse til øvingskjøring med snøskuter i verneområdene. Det kan heller ikke påregnes tillatelse til barmarkskjøring med ATV i forbindelse med sommerøvelser innenfor planområdet. Dette inkluderer kjøring langs etablerte, faste kjørespor i blant annet det foreslåtte Hynna naturreservat (utvidet).

I tillegg til bestemmelser om motorferdsel vil all type øvingsvirksomhet også kunne omfattes av bestemmelser for organisert virksomhet, som beskrives i kapitlet om friluftsliv.

3.6.3 Tiltak

For å holde oversikt over utviklingen av motorferdsel i utmark innenfor verneområdene, bør forvaltningsmyndigheten utarbeide statistikk over all slik aktivitet, eksempelvis gjennom å samle inn kjørebøker. Det vil her være viktig å ha en god dialog med tiltakshaverne, inkludert dem som driver motorferdsel direkte hjemlet i forskriftene. Det vil i tillegg være forvaltningsmyndighetens ansvar sammen med SNO å gi god informasjon til brukerne av området om motorferdselsforbudet, samt føre tilsyn med regelverket.

Det bør i en fullverdig forvaltningsplan beskrives langs hvilke veger det tas bomavgift, åpningsperioder samt hvilke veger som er låst med bom og ikke åpne for allmenn ferdsel. Det må også vurderes om det er behov for spesiell informasjon om forbud mot motorferdsel på de spesielt utpekte kjøresporene, alternativt bom, hvis kjøresporene er kjørbare med bil.

3.7 Vedlikehold av veger og tekniske inngrep

Kapitlet omhandler retningslinjer for vedlikehold av veger, kjørespor og parkeringsplasser, samt drift og vedlikehold av kraftanlegg inkludert snømålinger. Kapitlet omhandler videre retningslinjer for masseuttak, hensetting av campingvogner/bobiler, samt nye inngrep tilknyttet vann- og strømforsyning til jordbruksdrift. Med utgangspunkt i temakart fra verneforslaget og KU-rapportene bør kart som viser traseer for kraftselskapenes snømålinger gås igjennom i forbindelse med forvaltningsplanprosessen. Alle parkeringsplasser for bil og campingvogn/bobil bør også framstilles.

Generell beskrivelse av hele planområdet og hver enkel kommune med type inngrep i de ulike verneområdene.

3.7.1 utfordringer og mål

Det legges til grunn at bruk og vedlikehold av eksisterende tekniske inngrep på vernetidspunktet vil kunne videreføres uten at dette får negative konsekvenser for verneverdiene. Det vil i tillegg kunne tillates opprusting og omlegging av veger samt inngrep i forbindelse med vann- og strømforsyning i landskapsvernområdene for å ivareta behov innenfor jordbruksdrift. Utover dette er en viktig del av formålet med vernet å unngå nye tekniske inngrep. Slike inngrep er forbudt.

3.7.2 Retningslinjer

Generelt

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 1.1; NR forskrifter § 3 bokstav c)

Alle verneområdene er i utgangspunktet vernet mot inngrep av enhver art. Dette gjelder for eksempel oppsetting av master og andre anlegg for telekommunikasjon, kraftutbygging og kraftlinjer, samt leting eller utvinning av malm. Etablering av nye veger, kjørespor og parkeringsplasser vil ikke tillates med mindre dette står nevnt konkret i forskriftene. Nedenstående retningslinjer omtaler aktuelle unntak fra disse bestemmelsene, inkludert unntak fra det generelle forbudet mot motorferdsel (*NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 6.1; NR forskrifter § 5 bokstav b)*). Tillatelse til mindre nye inngrep i forbindelse med vann- og strømforsyning vil kunne gis i landskapsvernområdene, der strømforsyning må være knyttet til jordbruksdrift i landskapsvernområdene.

Vedlikehold av veger og parkeringsplasser

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 c); Skardberga NR § 4 bokstav g); Oppsjømyrene NR § 4 bokstav e); Hynna NR § 4 bokstav f) og § 7 bokstav m); Hersjømyrin NR § 4 bokstav f)

Vedlikehold av eksisterende veger, inkludert parkeringsplasser, er tillatt etter verneforskriftene med unntak for en strekning i Hynna naturreservat der det kreves tillatelse etter søknad. De veger vedlikeholdet gjelder står nevnt direkte i forskriftene for aktuelle naturreservater, og vil for landskapsvernområdene bli definert gjennom forvaltningsplanprosessen, jmfør kapitlet om motorferdsel.

Vedlikehold omfatter tiltak som viderefører den vegstandard som var på vernetidspunktet. Vedlikehold må derfor skje på en slik måte at vegen ikke endrer karakter eller får en standard som åpner for nye kjøretøygrupper. Det må gjennom forvaltningsplanprosessen beskrives tillatt standard på vegene. Denne vil ta utgangspunkt i status på vernetidspunktet, og det bør beskrives bredde, dekke, omfang av grøfting og stikkrenner, samt hva slags vedlikehold som vanligvis utføres. Det kan i denne sammenheng vurderes om det i noen tilfeller kan være aktuelt å fotodokumentere denne standarden. Dette gjelder også for eksisterende parkeringsplasser og parkeringslommer.

Vedlikehold av veger omfatter opprensning av eksisterende grøfter og utskifting av stikkrenner. Høvling og grusing for vedlikehold av bærelaget er tillatt. Bruk av salt for å binde støv og bruk av sand og liknende for å påskynde snøsmelting om våren er i utgangspunktet forbudt gjennom *LVO forskriftenes § 3 pkt. 7.1* om forurensning. Det kan etter *§ 3 pkt. 7.3* likevel gjøres unntak fra disse bestemmelsene, og det kan påregnes flerårige tillatelser der dette er et behov og det ikke er til ulempe for verneverdiene. Brøyting av vegene er tillatt.

Vedlikehold av kjørespor

NP forskrift § 3 pkt. 1.3 j); LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 q)/r), Røssjøen NR forskrift § 7 bokstav m)
Forvaltningsmyndigheten vil gi tillatelse til vedlikehold av kjørespor tilsvarende standarden på vernetidspunktet, jamfør retningslinjer for veger ovenfor (andre avsnitt). De kjørespor dette gjelder er spesielt nevnt i forskriftene, og er listet opp i kapitlet om motorferdsel. Vedlikehold omfatter opprensning av eksisterende grøfter. Det vil kun unntaksvis gis tillatelse til å fylle grus i kjørespor. Det samme gjelder nye grøfter. Slike utbedringer vil ikke tillates bortsett fra tiltak som vil redusere kjøreskader på spesielt utsatte strekninger.

Utbedring, omlegging og nyetablering av veg

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 i); Fullsenn LVO forskrift § 3 pkt. 1.3 k); Skardberga NR forskrift § 7 bokstav j) og k); Oppsjømyrene NR forskrift § 7 bokstav l)

Utbedring og omlegging av veger omfatter tiltak som skifte fra grus til fast dekke, anlegging av nye grøfter og stikkrenner, rette ut svinger, utvide vegen i bredden og mindre justeringer av trase. Større omlegging av trase som blir å anse som en ny veg, omfattes ikke av bestemmelsen. Forskriftene for landskapsvernområdene åpner for at det kan gis tillatelse til slike tiltak i forbindelse med behov innenfor jord- og skogbruk. Dette kan eksempelvis gjelde økte krav på vegstandard i forbindelse med melkeproduksjon på støler/setrer, og nærmere behov og retningslinjer vil gås gjennom i forvaltningsplanprosessen. Det er i tillegg åpnet for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til utbedring og mindre omlegging av Vestfjellvegen i berørte verneområder, det vil si Fullsenn landskapsvernområde og Oppsjømyrene naturreservat, samt mindre utbedringer av eksisterende veg til Gardsetra gjennom Skardberga naturreservat. Disse konkrete tilfellene er sannsynlige, fremtidlige behov som har blitt drøftet i verneplanprosessen og derfor tatt hensyn til i forskriftene.

Eneste muligheten for å gi tillatelse til etablering av en ny veg i foreslåtte verneområder er inn til Slugua seter gjennom Skardberga naturreservat. En slik tillatelse må i så fall også hjemle fremtidig vedlikehold da dette kun er hjemlet i forskriftene for allerede eksisterende veg i reservatet.

Utover dette åpner forskriftene ikke for muligheter til å utbedre, omlegge eller anlegge nye veger, parkeringsplasser og kjørespor.

Uttak av løsmasser

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 n) eller m)

Forvaltningsmyndigheten kan i landskapsvernområdene gi tillatelse til uttak av løsmasser til vegvedlikehold fra områder som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplan. Dette omfatter også lagring og knusing av masser, som må skje på spesielt utpekte arealer. Masseuttak i landskapsvernområdene er i utgangspunktet svært uheldig og derfor forbudt, og eventuelle uttak skal derfor kun dekke behovet på veger innenfor verneområdene. Det vil likevel kunne tillates et begrenset uttak for bruk på det lokale vegnettet også utenfor verneområdene der dette vurderes å være den mest hensiktsmessige eller eneste mulige løsningen og er akseptabelt i forhold til verneverdiene. Det vil imidlertid ikke tillates utvinning av løsmasser for kommersielt salg.

Retningslinjer for masseuttak i landskapsvernområdene må fastsettes i en fullverdig forvaltningsplan, som også vil revideres med jevne mellomrom med muligheter for nye vurderinger i forbindelse med fremtidlige behov. Her vil det også gjøres en vurdering av gamle uttak i området som bør restaureres. Forskriftene åpner ikke for uttak av fjell til knusing som et alternativ til uttak av løsmasse for vegvedlikehold. Nye masseuttak skal fortrinnsvis legges utenfor verneområdene.

Det er gjennom verneplanprosessen kjent at uttak til det lokale vegnettet kan være aktuelt fra det regulerte Revåfoten masseuttak i Gausdal kommune i Dokkvatnet landskapsvernområde. Uttaket inneholder store masseforekomster og er mulig å drive kommersielt, men massene er avsatt for bruk bare på mindre lokale veger, også utenfor verneområdene men innenfor Gausdal statsallmenning (gjelder ikke Vestfjellvegen). Dette er praksis i dag, og det kan bli aktuelt å utvide uttaket for å kunne videreføre denne ordningen. Andre områder hvor det kan bli aktuelt med uttak av løsmasser, også her til bruk på veger både innen- og utenfor verneområdene, ligger i Skrautvål sameies sin del av Fullsenn landskapsvernområde. En utredning i forbindelse med verneplanprosessen har pekt på at det ikke finnes egnete masseforekomster utenfor landskapsvernområdet og på sameiets grunn til bruk på vegnettet i sameiet. Utredningen har foreslått et stamuttak som er akseptabelt for Fylkesmannen og sannsynligvis kommunen, men som er forkastet av sameiet (årsmøtet). Dette må bli vurdert nærmere i verneplan- og forvaltningsplanprosessen. For øvrig er arealet med det regulerte masseuttaket Strypadn ved Søndre Trollåsen i Øystre Slidre kommune gjennom verneplanprosessen tatt ut fra foreslått Fullsenn landskapsvernområde. En del av reguleringsplan Samsgarden-

Snubbmoen i Nord-Fron kommune berører Espedalen landskapsvernområde. Den delen som overlapper med landskapsvernområdet er imidlertid regulert til natur- og kulturvernformål, mens grusuttaket og skytebanen ligger utenfor vernegrensen.

Oppstilling av bobiler og campingvogner

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.2 e) eller g); Oppsjømyrene NR forskrift § 4 bokstav h)

I landskapsvernområdene og i Oppsjømyrene naturreservat er vernebestemmelsene ikke til hinder for hensetting/parkering av campingvogner og bobiler på areal som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplan. Det betyr at det ikke er tillatt å parkere slike kjøretøy andre steder annet enn for kortere parkering. Det vil i forvaltningsplanen presiseres hvilke områder dette gjelder, med utgangspunkt i lokale bestemmelser som er etablert i disse områdene. For Oppsjømyrene gjelder dette avsatte områder langs Vestfjellvegen gjennom området.

Drift og vedlikehold av kraftanlegg

Fiskeutsetting som pålagt tiltak etter vassregulering beskrives i kapitlet om friluftsliv, og Eidsiva sin bruk av vegen ned til Hornsjøen er beskrevet i kapitlet om motorferdsel.

Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 1.2 e), f), 1.3 m); Hynna NR forskrift § 4 bokstav k); Hersjømyrin NR forskrift § 4 bokstav k), l)

Følgende anlegg bygd i forbindelse med kraftproduksjon ligger innenfor foreslåtte verneområder:

- dam Hornsjøen i grensen til Hynna naturreservat
- dam nedre Hersjøen og terskler Vinstra elv i Hersjømyrin naturreservat
- kraftlinje 22 kV i Espedalen landskapsvernområde og Hersjømyrin naturreservat
- dam/kanal v/ Øvre Reinsjøen i Hynna naturreservat
- dam Øvre Ognsjøen i Espedalen landskapsvernområde

Forkriftene er utformet slik at driften av disse anleggene vil kunne videreføres i berørte verneområder. Dette innebærer at bestemmelsene i Espedalen landskapsvernområde samt i Hynna og Hersjømyrin naturreservater ikke er til hinder for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg og nødvendig istandsetting ved akutt utfall. For drift og vedlikehold, inkludert tilsyn, kan det søkes og påregnes tillatelse til bruk av beltekjøretøy på snødekt mark (*Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 o), Hynna og Hersjømyrin NR forskrifter § 7 bokstav o*). Slike gjentakende aktiviteter vil kunne få flerårige tillatelser forutsatt at vilkår som rapporteringsplikt i dispensasjonen følges. Tilsyn sommerstid skjer med transport langs bilveg og til fots. Ved akutt utfall er bestemmelsene ikke til hinder for motorferdsel på vilkår om at det sendes melding til forvaltningsmyndigheten i ettertid (*Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 6.2 g), Hynna og Hersjømyrin NR forskrifter § 6 bokstav e*).

I tillegg til drift og vedlikehold er forskriftene i Espedalen landskapsvernområde og Hersjømyrin naturreservat utformet slik at bestemmelsene ikke er til hinder for oppgradering/fornyelse av kraftanlegg (kun landskapsvernområdet) og kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet. Kraftselskapene skal ha en dialog med forvaltningsmyndigheten om hva som faller inn under denne definisjonen i forkant av planlagte tiltak. I Espedalen landskapsvernområde kan det i tillegg søkes om oppgradering/fornyelse av energi- og kraftanlegg som faller utenfor nevnte definisjon, det vil si at tiltaket vil føre til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet. Motorferdsel i forbindelse med oppgraderinger kan tillates etter søknad (*Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 o; Hersjømyrin NR forskrift § 7 bokstav o*).

Espedalen LVO forskrift § 3 pkt. 1.2 b), 1.3 a), c), k), s); Hynna og Hersjømyrin NR forskrifter § 4 bokstav g), § 7 bokstav d)

Bestemmelser for bygninger, anlegg og innretninger (eksempelvis bruer) som ikke har direkte med kraftproduksjonen å gjøre faller inn under de aktuelle verneområdenes bestemmelser om blant annet vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger (se kapitlet om bygninger). I landskapsvernområdet er det mulig å gi tillatelse til ombygging og utvidelse av bygninger, samt bygging av nye bruer ved behov. Dette er tiltak som kan bli aktuelle i forbindelse med kraftproduksjon.

Dokkvatnet LVO forskrift § 3 pkt. 6.3 p)

Det er kjent at det kan oppstå behov for barmarskjøring langs kjørespor inn til en værstasjon i Dokklia. Kjøresporet utgår fra en grusveg opp Dokklia (en avstikker fra vegen langs Dokkvatnet) og er ca 100 m langt. Ved vanlig tilsyn parkeres det langs grusvegen, men ved feil på stasjonen må det i sjeldne men gjentakende tilfeller brukes tungt utstyr som krever motortransport frem til

målestasjonen. Det er derfor tatt inn en egen bestemmelse i forskriften der forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til slik transport etter søknad.

Hersjømyrin naturreservat forskrift § 7 bokstav m)

På grunn av revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget (reguleringskonsesjon gitt til Glommens og Laagens Brukseierforening) vedtatt gjennom Kongelig resolusjon av 10. desember 2008, kan det bli behov for elveløpsjusteringer og terskler i Vinstra elv. Elveløpet er dimensjonert til tidligere vassføring, og det kan bli behov for tiltak av hensyn til både estetikk og fisk, der elven bør samles til et løp. Det er derfor tatt inn et eget punkt i forskriften til Hersjømyrin naturreservat som gjør at forvaltningsmyndigheten kan tillate slike tiltak, inkludert nødvendig motorferdsel (*forskriftens § 7 bokstav v*).

NP forskrift § 3 pkt. 6.3 p); LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 o)/q)/s); Oppsjømyrene NR forskrift § 7 bokstav v); Hynna NR forskrift § 7 bokstav p); Hersjømyrin NR forskrift § 7 bokstav p)

Gjennom konsesjoner for kraftanleggene er regulantene pålagt av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) å gjennomføre snømålinger på faste punkt i nedbørfeltene knyttet til reguleringer av Vinstervassdraget, Dokkavassdraget og Gausavassdraget (Roppavassdraget samt Ognsjøene). For de fleste punkt skjer målingene én (ved snømaksimum) til et fåtall ganger årlig. Målingene gjennomføres vanligvis av to personer på en eller to snøskutere. De punkt som ligger i sentrale delene av nasjonalparken tilhører Dokkavassdraget og har vært målt fra lang tid tilbake fire ganger årlig, der hver målingsrunde tar rundt tre dager. Traseene som brukes til snømålinger er de samme år etter år, selv om de kan variere noe med været. Med utgangspunkt i kart over disse traseene i verneplanens konsekvensutredning for kraftressurser, er forskriftene til berørte verneområdene utformet slik at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til disse snømålingene. Traseene vil være kartfestet i forvaltningsplanen. Det kan i en tillatelse settes vilkår for å unngå mulig konflikt med dyreliv og friluftsliv. Det kan påregnes flerårige tillatelser forutsatt at vilkår i dispensasjonen følges.

Boring etter vann

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 p) eller q)

I landskapsvernområdene kan det søkes om tillatelse til boring etter vann. Behov kan oppstå i forbindelse med myndighetspålagde krav på bedre vannforsyning og vannkvalitet i forbindelse med støls/seterdrift (inkludert eventuelle tilleggsnæringer). Det kan også gis tillatelse til søkere med behov utenom jordbruksdrift. Forvaltningsmyndigheten kan stille krav om beliggenhet med mer av hensyn til verneformålet og eventuelt andre brukere/brukerinteresser. Behovet for motorferdsel til dette formålet er dekket opp gjennom *LVO forskriftenes § 3 pkt. 6.3 n), p) eller r)*.

Strømforsyning

LVO forskrifter § 3 pkt. 1.3 n), o), p)

Utviklingen som foregår innenfor støls/seterdrift, med for eksempel økte krav til kjøleanlegg for melk, kan føre til et økt behov for strømforsyning. Forskriftene for landskapsvernområdene åpner derfor for at det kan gis tillatelse til legging av jordkabel for framføring av strøm og etablering av mikrokraftverk i forbindelse med jordbruk i landskapsvernområdene, der det eksempelvis kan være aktuelt å erstatte bruk av aggregat. Søknader vil bli behovsvurdert, og kun behov med jordbruk (inkludert tilleggsnæringer) som formål vil vektlegges. Beliggenhet, traseer, utforming med videre, vil bli vurdert i forhold til verneformålet og det vil settes vilkår knyttet til gjennomføring av arbeidet. Jordkabel bør fortrinnsvis legges i eller langs eksisterende veger. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med dette etter *LVO forskrifter § 3 pkt. 6.3 m), o) eller q)*. I forbindelse med en tillatelse, må det gjennom samme hjemmelspunkt ved behov også åpnes for motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av det nye anlegget, fordi forskriftene ikke inneholder slik hjemmel for kraftanlegg som ikke eksisterer på vernetidspunktet.

Etter definisjon fra NVE har mikrokraftverk en installert effekt opp til 0,1 MW. Dette er anslått til å kunne dekke behovet for drift av flere støler/setrer. Verneforskriftene åpner ikke for etablering av minikraftverk (installert effekt 0,1-1 MW). Søknader om mikrokraftverk vil i tillegg til verneforskrift bli behandlet etter annet lovverk (PBL, vannressursloven og lakse- og innlandsfiskekloven). Gjennom St. prp. nr. 75 (2003-2004) – Supplering av Verneplan for vassdrag, ble det åpnet for søknader om konsesjon for bygging av mini- og mikrokraftverk i verna vassdrag. En forutsetning for tillatelse er at tiltaket ikke svekker verneverdiene i vassdraget. Varig verna vassdrag berører deler av Espedalen landskapsvernområde, og store deler av Fullsenn landskapsvernområde.

3.7.3 Tiltak

3.8 Forskning

Verneområder har ofte stor verdi for forskning og undervisning, både med utgangspunkt i de spesielle kvalitetene som finnes og stabiliteten vernet innebærer. Forskningsprosjekter i verneområder kan eksempelvis ha fokus på overvåkning av arter og naturtyper.

3.8.1 Mål

Det er et mål at verneområdene kan brukes til forskning og undervisning så lenge behovet og nytteverdien overstiger eventuelle ulemper for verneverdiene og verneformålet.

3.8.2 Retningslinjer

NP og LVO forskrifter § 4; NR forskrifter § 8

Forskning og undervisning som ikke er i strid med verneformålet og som skjer i samsvar med gjeldende vernebestemmelser, kan skje uten tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. En del forskning og undervisning kan isolert sett være i strid med vernebestemmelsene og komme i konflikt med verneformålet (*NP og LVO forskrifter § 2 og § 3 pkt 1.1, 2.1, 3.1, 4.1, 5.1, 5.2, 6.1, 7.1, 7.2/7.4; NR forskrifter § 2, § 3 bokstav a),b),c); § 5 a),b)*). Eksempel er opplegg der det samles geologiske og biologiske prøver, eller der ferdsel og aktivitet kan påvirke verneverdier negativt. Det kan her gjøres unntak fra vernebestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser etter forskriftenes generelle dispensasjonsbestemmelse (se beskrivelse i innledningskapitlet). Ved vurdering av slike søknader bør følgende moment og forutsetninger legges til grunn:

- Dersom forskningen eller undervisningen kan gjennomføres utenfor verneområdet, skal det ikke gis tillatelse til slik aktivitet. Tidligere forskning i samme område vil være et moment i vurderingen av søknader.
- Forskning som ikke er relevant for vern, verneformål, eller forvaltningsmyndighetens kunnskapsbehov, skal legges utenfor verneområdet.
- Forskning skal vurderes opp mot omfanget av inngrep og forstyrrelser og eventuell konflikt med verneformålet.
- Forskningsaktivitet skal så langt råd samordnes.
- Innsamling av belegg av planter eller avlaving av dyr kan unntaksvis tillates dersom det er en videreføring av tidligere godkjente forskningsprosjekt eller det har stor betydning for forvaltningen av verneområdet.
- Grunnlagsdata som er samlet inn fra verneområdet skal oversendes forvaltningsmyndigheten i systematisert og digital form. Eventuelle publikasjoner skal også oversendes i trykt og digital form.
- Undervisning i tilknytning til forskningsprosjekt og studentoppgaver vurderes som forskning.
- Ekskursjoner, undervisning og turer til fots i verneområdet vil som regel kunne gjennomføres uten søknad.

Bedøvelse og fangst av dyr krever i tillegg til tillatelse etter verneforskriften også tillatelse fra forskrift om innfangning og innsamling av vilt for vitenskaplige eller andre særlige formål (søknad sendes til DN), samt forskrift om forsøk med dyr (søknad sendes til Forsøksdyrutvalget).

Tiltakshaver kan ha behov motorisert transport av utstyr eventuelt motorferdsel for gjennomføring av selve forsøket. Forvaltningsmyndigheten kan vurdere om det er aktuelt å benytte den generelle dispensasjonsbestemmelsen til dette. Det skal i tilfelle vurderes om og i hvilket omfang motorferdsel knyttet til slik aktivitet er nødvendig, og om den i så fall kan samordnes med aktiviteter til oppsynet. Dersom aktiviteten forskningen kan gjennomføres i andre områder utenfor nasjonalparken, skal det ikke gis dispensasjon for bruk av motorisert kjøretøy.

3.8.3 Tiltak

Det bør gjennom forvaltningsplanprosessen kartlegges både tidligere og pågående forsknings- og overvåkingsprosjekter i området, og hvilke resultater som er relevante for forvaltningsmyndigheten å kjenne til.

Forvaltningsmyndigheten bør etablere en god kontakt med forskningsmiljøet som grunnlag for kunnskapsbasert forvaltning i området.

3.9 Avfall, forurensning og støy

Kapitlet omhandler generelle retningslinjer for avfall, forurensning og støy. Spesifikke unntaksbestemmelser til det generelle forbudet mot forurensning er tatt opp i andre kapitler under de enkelttemaer det gjelder.

3.9.1 utfordringer og mål

Det er et mål å unngå forurensning, forurensning og unødvendig støy. Naturen i verneområdene skal utvikles i fravær av forurensning, og en del av friluftsopplevelser vil være å oppleve stillhet og ro i et landskap uten forurensning. Et viktig virkemiddel for å oppnå dette målet er en god forvaltning av motorferdselsbestemmelsene i området. Det er også viktig at forvaltningsmyndigheten fastsetter tydelige retningslinjer for bruk av tilleggs gjødsel, sprøytemiddel og kjemisk stubbebehandling for å sikre at denne bruken bygger opp under og/eller ikke strir mot verneformålet.

3.9.2 Retningslinjer

Håndtering av avfall

NP og LVO forskrifter § 3 pkt. 7.1; NR forskrifter § 3 bokstav c)

All slags forurensning, forurensning og bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. I nasjonalparken og naturreservatene presiserer forskriftene at avfall skal tas med ut av området. Dette er hovedregelen i alle verneområdene der alle som bruker området selv har ansvar for å bringe avfall ut fra verneområdene. Dette gjelder ikke lagring og behandling av organisk avfall godkjent etter forurensningsloven. Forurensningsloven slår fast at avfall skal tas hånd om og at ingen kan tømme, grave ned, etterlate og oppbevare avfall slik at det virker skjemmende eller er til ulempe for miljøet. Forurensningsloven har også et generelt forbud mot brenning av avfall. Den som forårsaker forurensning plikter å rydde opp. Grunneier er ansvarlig for opprydding når kilden for forurensningen er ukjent. I et verneområde kan forvaltningsmyndigheten og/eller SNO bistå grunneieren når kilden til forurensningen er ukjent. Dette vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle.

NP forskrift § 3 pkt. 7.2; LVO forskrifter § 3 pkt. 7.2, 7.3 og 7.4

Retningslinjer gjeldende bruk av gjødsel, sprøytemiddel og kalk på dyrka mark samt bruk av plantevernmidler for stubbebehandling beskrives i kapitlet om landbruk. Kalking av vann beskrives i kapitlet om jakt og fiske, støy i kapitlet om motorferdsel, samt bruk av salt på veier og sand til snøsmelting i kapitlet om tekniske inngrep.

3.9.3 Tiltak

Forvaltningsmyndigheten har i samarbeid med SNO ansvar for overvåke situasjonen i verneområdene, og å ta initiativ til opprydding av søppel med mer ved behov.

4. Forvaltning

Se kapitlet "Strategier for forvaltningen" tidligere i dokumentet. Forvaltningsmodell og forvaltningsmyndighet samt økonomiske tilskuddsordninger blir omtalt i del C i verneforslaget.

Med verneforvaltning menes det totale arbeidet med å forvalte verneområdene. Dette omfatter:

- utøving av forvaltningsmyndighet i form av saksbehandling etter verneforskrifter, forvaltnings-/skjøtselsplanlegging og rapportering
- praktisk forvaltning som informasjon, overvåking, registreringer og gjennomføring av fysiske tiltak som er nødvendig for å ivareta eller fremme verneformål eller opplevelsesverdier
- tilsyn med verneområdene

Miljøverndepartementet (MD) er øverste myndighet for miljøforvaltningen i Norge. Departementet har ansvar for at den miljøvernpolitikken Stortinget har vedtatt blir gjennomført. MD er overordnet myndighet for forvaltningen av områder vernet etter naturvernloven og viltloven.

Direktoratet for naturforvaltning er øverste fagmyndighet for naturvernsaker i Norge. Direktoratet har hovedansvar for forvaltning av områder vernet etter naturmangfoldloven og viltloven. Det er DN som avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte verneområde. DN skal også veilede forvaltningsmyndigheten i praktiseringen av verneforskriftene. Forvaltnings- og skjøtselsplaner for store verneområder og Ramsarområder skal godkjennes av DN.

4.1. Saksbehandling

Parallelt med verneforskriftene gjelder også annet lovverk, men det er verneforskriftene som går foran. Annet lovverk som berør tiltak i verneområdene er følgende (myndighet i parentes):

- Lov om lakse- og Innlandsfiske og viltloven (kommune)
- Lov om motorferdsel i utmark (kommune)
- Plan- og bygningsloven (kommune)
- Skogbruksloven (kommune)
- Forurensingsloven og brann- og eksplosjonsvernloven (kommune)
- Friluftsløven (kommune)
- Kulturminneloven (Oppland fylkeskommune)
- Fjelloven og lov om bygdeallmenninger (fjellstyre/allmenningstyre).
- Reindriftsloven (reindriftsstyret/områdestyret)
- Naturmangfoldloven (artsfredning)(DN)

For tiltak som bare krever tillatelse etter verneforskriften sendes søknad direkte til forvaltningsmyndigheten. For saker som gjelder byggetiltak og motorferdsel, vil hovedregelen være at søker henvender seg til kommunen først, som oversender søknaden til forvaltningsmyndigheten for verneområdene. Ettersom bestemmelsene i verneforskriftene går foran annet lovverk, skal forvaltningsmyndigheten behandle saken før den behandles etter annet lovverk. For større tiltak kan det være aktuelt med møter og befaringer, spesielt hvis det råder uenighet om tiltaket. Forhold som ikke er regulert i verneforskriftene reguleres kun av gjeldende lovverk.

Søknader må sendes inn i god tid før omsøkte tiltak/aktiviteter skal gjennomføres.

For søknader som blir behandlet etter flere lovverk, må de berørte myndighetene komme frem til en ordning som gjør at saksbehandlingstiden blir kortest mulig. Dette gjelder også i de tilfeller søknader kun behandles etter verneforskriftene, men der forvaltningsmyndigheten må innhente uttalelse fra andre fagmiljøer. Dette gjelder for eksempel landbrukstiltak som ikke er søknadspliktige etter PBL og/eller fjelloven, eller tiltak som berører kulturminner/kulturmiljøer.

For å få kortest mulig saksbehandlingstid er det viktig at søker oppgir den informasjon som trengs for behandling av søknaden. For byggetiltak vil dette gjelde gårds-, bruks- (og feste-) nummer,

fotodokumentasjon av eksisterende bygningsmasse, tegninger over planlagt tiltak, og opplysninger om behov og bruksformål. Eventuelt behov for motorferdsel i utmark omsøkes samtidig som byggetiltaket. Opplysninger om eventuelle tidligere tillatelser/avslag/uttalelser til tiltaket (også etter annet lovverk) skal også sendes inn.

For søknadspliktig motorferdsel trengs opplysninger om formål for motorferdselen, når den er tenkt gjennomført, type kjøretøy, antall turer og kjøretrase inntegnet på kart. Hensikten med søknadsplikten er at forvaltningsmyndigheten i en tillatelse kan begrense antallet turer, stille krav om transportform samt beskrive hvor og når motorferdselen kan foregå av hensyn til verneverdiene. Ved transport forutsettes at lastekapasiteten utnyttes maksimalt for å redusere antallet turer. Valg av transportform vil vurderes ut fra omfang, avstand, terreng, tidsbruk og økonomi, og blir nærmere beskrevet i kapitlene om brukerinteresser. Tillatelser gjelder vanligvis for en lenger tidsperiode for å ta høyde for varierende værforhold med mer. Tiltakshaver må medbringe kopi av tillatelsen under turen. Når det gjelder vanlige, gjentakende aktiviteter, vil det kunne gis flerårige tillatelser forutsatt at vilkår i tillatelsen som rapportering etter endt sesong, blir overholdt. Dette gjelder for eksempel motorferdsel i forbindelse med jordbruk, transport av ved og varer, saltstein, stikking av skiløyper, snømålinger med mer. Flerårige tillatelser vil kunne gis for maks fire år, deretter må tiltakshaver søke på nytt.

Terskelen for å få tillatelse til ulike tiltak står nærmere beskrevet i hvert enkelt kapittel om brukerinteresser, og vil gås nærmere gjennom i en fullverdig forvaltningsplan. Aktiviteter eller tiltak som forvaltningsmyndigheten etter verne forskriftene kan gi tillatelse til, kan ved konkrete, dokumenterte behov påregnes tillatt etter retningslinjer fastsatt i forvaltningsplan så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene.

Det følger av alminnelige forvaltningsrettslige regler at forvaltningsmyndigheten kan stille vilkår i en tillatelse for å ivareta verneformålene. Noen vilkår står direkte beskrevet i verneforskriftene og/eller forvaltningsplan. Forvaltningsmyndigheten må uansett alltid vurdere om det skal settes vilkår for å ivareta verneformålet/verneverdiene. Vilkår vil kunne omfatte at det skal tas spesielle hensyn til verneformål/verneverdier, at det i forkant av tiltaket/aktiviteten meldes fra til SNO, og rapporteringsplikt etter avsluttet tiltak/aktivitet/sesong (fotodokumentasjon, kjøreløgg med mer).

Ved brudd på vernebestemmelsene eller vilkår gitt i dispensasjon/tillatelse, følges alminnelige forvaltningsrettslige regler. Dette innebærer at forvaltningsmyndigheten har anledning til å tilbakekalle og eventuelt omgjøre vedtaket. Slik vurdering bør alltid gjøres når forvaltningsmyndigheten får kjennskap til brudd. Slike brudd vil også være en del av vurderingsgrunlaget ved behandling av nye søknader.

Vedtatt fattet av forvaltningsmyndigheten etter verneforskriftene kan påklages av parter og andre med rettslig klageinteresse i saken. Klagen skal i henhold til forvaltningsloven være framsatt skriftlig innen tre uker etter at vedtaket ble fattet. Klagen skal stiles til DN men sendes forvaltningsmyndigheten.

4.2 Informasjon

Se del C i verneforslaget.

4.3 Skjøtsel

Se del C i verneforslaget. Se også kapitlet med områdebeskrivelse, samt tiltak i kapitlet om jordbruk og skogbruk.

I alle verneområdene kan forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur - og kulturtilstanden som er formålet med vernet (*NR og LVO forskrifter § 6, NR forskrifter § 9*).

4.4 Oppsyn

Se del C i verneforslaget.

5. Referanser

Se også referanselisten i verneforslaget.

Den Norske Turistforening, Forbundet KYSTEN, Friluftsrådernes Landsforbund. Merkehåndboka – 2002. Håndbok for tilrettelegging og merking av turruter i fjellet, skogen og langs kysten.

Direktoratet for naturforvaltning. DN-rapport nr 3 – 1996. Forvaltning av nasjonalparker

Direktoratet for naturforvaltning. Håndbok 17 – 2001 (revidert 2008). Områdevern og forvaltning. Nettutgave

Direktoratet for naturforvaltning. Håndbok 27 – 2006. Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv.

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 19. juni 2009.

Rapport til Miljøverndepartementet – 2006. Handlingsplan for bærekraftig bruk, forvaltning og skjøtsel av verneområder.

St.prp. nr. 65 (2002-2003). Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2003, s 198 – 216 (Fjellteksten).

St. meld. nr. 26 (2006-2007). Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand.

